

№ 208 (19722)

2010-рэ ильэс

ШЭМБЭТ
ЧЪЭПЫОГЪУМ и 23-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИГЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Тыркуем и Адыгэ хасэхэм язэфэс хэлажъэхэрэм афэкIо

Сильэпкъэгъу лъапIэхэр!

Адыгэ Республикэм ис цыфхэм ацIэкIэ ыкIи сэ сшъхъэкIэ гуфэбэныгъэ хэлъэу шIуфэс ясэхы Тыркуем и Адыгэ хасэхэм язэфэс хэлажъэхэрэм.

Дунаим тет адыгэ пстэуми мыщ фэдэ пшъэрылтых апашъхъэ итхэр: лъэпкъыбзэр, шэн-зэхэтыкIэхэр, адыгэ хабзэр зылъэпсэ цIыфыгъэ шэпхъэ дахэхэр къэухъумэгъэнхэр, тильэпкъ зыкIы-ныгъэм къыфэкIоныр ыкIи зиужьыжыныр.

НасыпнычъагъэкIэ Тыркуем ифэгъэ адыгэхэм илъэсишъэ пчъа-гъэм къыкIоцI лъэпкъ нэшэнэ анахъ дэгъухэр къаухъумэнхэ альэкIыгъ, нэмыкI лъэпкъхъу зыхъагъэхэм агурьIохъу, мамырэу адэпсэх, ау ащ дакIоу я Чыгуужъ фырялэ шIульгъэу инми къыкIырагъэчырэп.

Мы аужырэ илъэсишъым шылэныгъэм фэхъугъэ демократи-ческэ зэхъокIыныгъэхэм лъэпкъым зиужьыжынымкIэ зыфэдэ къэмыхъугъэ амалхэр къатыгъэх.

Регион шынэгъончъагъэмкIэ, экономикэ ыкIи культурнэ зэдэлъжэныгъэмкIэ Урысые Федерациемрэ Республикэу Тыр-куемрэ непэ стратегическэ гъусэшIу зэфэхъугъэх.

Тихэгъэгухэм политикэмкIэ азыфагу илъ хъугъэ зэфышты-кIэшIухэр анахъэу шIуагъэкIэ зыфэплъэгъун фаехэр Урысые Федерацием и Президентэу Д. А. Медведевыр, Республикэу Тыркуем и Президентэу Абдулла Гюль, Урысыемрэ Тыркуемрэ я Прави-тельствэхэм япашэхэу В. В. Путиныр Р. Т. Эрдоганрэ арых.

Тэ, Кавказым ыкIи IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ адыгэхэм, типшъэрылты ин дгъэцакIээ, зыкIыныгъэрэ зэгурьIоныгъэрэ та-зыфагу илъэу тихэгъэгухэр тапэкIи экономикэм, культурэм, по-литикэм альэныкIоу нахъ эпэблагъэ хъунхэм тилахышIу хэтшIыхъан фæ.

Мамырыгъэ, зэгурьIоныгъэ, шынэгъончъагъэ ыкIи зыпкъ-итыныгъэ тазыфагу илтыхэмэ ары тильэпкъ шIоигъоныгъэхэр дгъэцэкIэнхэ зыгIлгъэкIыштыр.

Анахъэу зызыфэгъазэ шIоигъор Тыркуем ис ныбжьыкIэхэр ары. Тильэпкъ игугъапIэ къыдэхъунымкIэ шъоры анахъэу пшъэдэкIыжышхо зыхьырэр. Тызэрыгушхорэ тятгъэ пIашъэхэм щысэ атешъух!

Сыгу къыздэлэу сышъуфэлъало псауныгъэ пытэ, насып, шылэкIэ-псэукIэ дэгъу шъуилэнхъу, мамырыгъэм, шIум ыкIи зэфагъэм шъуафэлэжъэнэу!

*Лытэныгъэ къышъуфэзышIэу, Адыгэ Республикэм
и Президентэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан*

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Гъогу отраслэм ихэхъоныгъэ илахышхо зэрэхилъыхъагъэм, автомобиль гъогухэм яшIынрэ ягъэцэкIэжынырэ чанэу зэр-хэлажъэрэм ыкIи гъогу хызмэтым иIофышIэхэм я Мафэ ехъулIэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Пэнэшъу Тембот Къэсэй ыкIом**, къэралыгъо учреждениеу «Адыгэ Республикэм иав-томобиль гъогухэм ягъэлорышIапIэу «Адыгеяавтодор» зыфиIорэм автомобиль гъогухэм ягъэфедэнкIэ ыкIи якъэухъумэнкIэ иотдел гъогу хызмэтымкIэ изксперт.

***

Общественнэ-политикэ IофшIэным чанэу зэрэхэлажъэрэм, парламентаризмэм ихэхъоныгъэ гъэхъагъэу щилъыгъэхэм, хэдзакIохэм яфедэхэм зерафэлажъэрэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм апае Адыгэ Республи-кэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тамыгъэу «За-кон. Пшъэрылты. Цыфыгъ» зыфиIорэр фагъэшъошагъ **Письмак Сергей Григорий ыкIом**, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм культурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-хэмкIэ, общественнэ организациехэм адырялэ зэпхыныгъэхэмкIэ икомитет итхъаматэ игуадзэ.

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашъхъэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщырялэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэрашIэрэм афэшI медалэу «**Адыгеим и Щытхъузахъ**» зыфиIорэр афэгъэшъошэгъэ-нэу:

Шэуджэн Асхъад Хъазрэт ыкIом — био-логие шIэныгъэхэмкIэ докторым, профессо-рым, мэкъумэш шIэныгъэхэмкIэ Урысые ака-демием пынджымкIэ и Урысые научнэ-ушэтэкIо институт идиректор игуадзэ, Уры-сые Федерацием мэкъу-мэшымкIэ и Мини-стерствэ и Кубанскэ къэралыгъо аграрнэ уни-верситет агрохимиемкIэ икафедрэ ипашэ,

Шышъхъэ Тэмарэ Махъмудэ ыпхъум — пенсионеркэм.

Гъэсэныгъэм ыльэныкIо гъэхъагъэхэр зэрэ-шашIыгъэхэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэрашIэрэм афэшI щытхъуцIэу «**Адыгэ Рес-публикэм народнэ гъэсэныгъэмкIэ изас-луженнэ IофышI**» зыфиIорэр афэгъэшъо-шэгъэнэу:

Девтерова Галинэ Иван ыпхъум — гъэ-сэныгъэ языгъэгъотырэ къэралыгъо учрежде-ниеу «Адыгэ республикэ коррекционнэ еджэпIэ-интернатэу я VIII-рэ купым хахъэрэм» иди-ректор егъэджэн IофымкIэ игуадзэ,

Кушъу Симэ Ибрахимэ ыпхъум — гъэ-сэныгъэ языгъэгъотырэ муниципальнэ уч-реждениеу «Адыгэкъалэ игурыт еджапIэу N 2-у Хъ.Я. Бэрэтарым ыцIэкIэ щытым» хъи-сапымкIэ икIэлэгъаджэ,

Хъатитэ МулиIэт Мухътарэ ыпхъум — гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ муниципальнэ уч-реждениеу «Мыекъопэ районым игурыт еджапIэу пчыхъэрэ зыщырагъаджэхэрэм» идиректор егъэджэн-пIуныгъэ IофымкIэ игуадзэ.

Культурэм ыльэныкIо гъэхъагъэхэр зэрэ-шашIыгъэхэм ыкIи шIуагъэ къытэу Iоф зэра-шIэрэм афэшI щытхъуцIэу «**Адыгэ Респу-бликэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофышI**» зыфиIорэр афэгъэшъошэгъэнэу:

Бочарникова Наталье Георгий ыпхъум — гурыт профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэ-гъотырэ къэралыгъо учреждениеу «Искус-ствэхэмкIэ Адыгэ республикэ колледжэу У.Хъ. Тхъабысымым ыцIэкIэ щытым» икон-цертмейстер,

Мироненко Николай Николай ыкIом — кIэлэцIыкIухэм гъэсэныгъэ тедзэ зыща-рагъэгъотырэ учреждениеу «ИскусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу еджапIэу N 1-у къалэу Мыекъуапэ дэтым» идиректор,

Немченко Гарий Леонтий ыкIом — тхакIом,

Хъэпэе Замирэт Мосэ ыпхъум — гурыт профессиональнэ гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ къэралыгъо учреждениеу «ИскусствэхэмкIэ Адыгэ республикэ колледжэу У.Хъ. Тхъабы-сымым ыцIэкIэ щытым» икIэлэгъаджэ.

СурэтшIынымкIэ гъэхъагъэхэр зэришIы-гъэхэм фэшI щытхъуцIэу «**Адыгэ Республи-кэм изаслуженнэ сурэтшI**» зыфиIорэр

Пелипенко Евгений Георгий ыкIом — Адыгэ художественнэ-производственнэ ма-стерскоим исурэтшI фэгъэшъошэгъэнэу.

Физическэ культурэмрэ спортымрэ хэхъо-ныгъэ ягъэшIыгъэнымкIэ гъэхъагъэхэр зэришIэхэм фэшI щытхъуцIэу «**Адыгэ Респу-бликэм физическэ культурэмрэ спор-тымрэкIэ изаслуженнэ IофышI**» зыфиIорэр **Степанец Наталье Владимир ыпхъум** — кIэлэцIыкIухэм гъэсэныгъэ тедзэ зыща-рагъэгъотырэ муниципальнэ учреждениеу «Олимпиадэхэм ахэлэжъэштхэр зыщагъэхъа-зырхэрэ кIэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ гъэсапIэу N 1-м» идиректор егъэджэн-спорт IофымкIэ игуадзэ фэгъэшъошэгъэнэу.

*Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан*

къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 21-рэ, 2010-рэ ильэс
N 110

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

ЩытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофышI» зыфиIорэр Р. И. Мэхъошым фэгъэшъошэгъэным ехылагъ

Культурэм ихэхъоныгъэ илахъэу хишIыхъагъэм ыкIи шIуагъэ къытэу илъэсыбэрэ Iоф зэришIагъэм апае щытхъуцIэу «**Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофышI**» зыфиIорэр Мэхъош Руслъан Ибрахимэ ыкIом — Урысыем итхакIохэм я Союз хэтым фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 22-рэ, 2010-рэ ильэс
N 112

Адыгеир анахь дэгъухэм ащыщ

Ащ фэдэ зэфэхьысыжхэр ашлгъэх чыплэ информаци-емкIэ Институтымрэ МГУ-м политологиемкIэ ифакультет политическэ анализымкIэ ыкIи прогнозшынымкIэ илабораториерэ. 2009-рэ илъэсым Урысые Федерацием исубъектхэм ящылакIэ ахэм анализ ашлгъ.

Субъектхэм ящылакIэ изытет ауплэкIугъ Росстатим кытыр-рэ пчъагъэхэр агъэфедэхэзэ. Кыдалтыгъэгъэ лъэныкъохэм ащыщых цыфхэм псэуплэ амал-лэу ялэхэр, ягъот, нэмыкI цыфхэр субьектым кыхьанхэмкIэ хьопсагъоу шытмэ, сабыеу кыхьухьэрэм щыщэу игъашлэ зы илъэсым нэсырэр, цыфхэм ащынэгъончъагъэ, ахэм къа-

Цыфхэм ящылакIэ-псэукIэ изытет уимыгъэразэу Урысые Федерацием субъект 23-рэ ит. Ахэм Ленинград хэкури ахэт. Дэгъоу зыщыпсэухэрэр субъект 17 мэхъу.

гъашлэрэр, фэло-фашлэхэм язытет, Ioфшлэплэ чыплэхэр зэрагъотыхэрэр.

Уахътэу аштагъэр 2003-рэ илъэсым кыщегъэжъагъ. Ушэ-тыным Урысые Федерацием исубъектхэр зэкIэ (Чэчэн Республикэм нэмыкIэу) кыхи-убытагъэх.

УшэтакIохэм регионхэр плIэу зэтырафыгъэх. Апэрэм хэхьагъэх анахь дэу зыщы-псэухэрэр, ащ «группа риска» ралугъ. ЯтIонэрэ купым хэ-

тых зыщылакIэ-псэукIэ изытет уигъэрэзэнэу щымытэу, ау ахэр зэрэ Урысыеу пштэмэ, анахь дэгъулохэр.

Ящэнэрэм хэтых зыщылакIэ-псэукIэ дэгъухэр, ау хэхьоныгъэу субьектым ышлэрэр зэрэ Урысыеу пштэмэ, нахь макIэхэр. ЯплIэнэрэ купэу «группа успеха» зэралуагъэм хэхьагъэх субьектхэу непэ зыщылакIи, ыпкIэ зэрэпкылуатэрэри, зэрэ Урысыеу елытыгъэмэ, анахь дэгъухэр.

ЫпшъэкIэ кызырэщытIуагъэу, анахь дэйхэм регион 23-рэ ахэхьагъ, анахь дэгъухэр субъект 17 мэхъу (ахэм Москва ахэтэп). Ахэм ахэтых Адыгэ Республикэр, Краснодар краир, Санкт-Петербург, Московскэ, Тюмень, Тульскэ, Белгородскэ хэкухэр, Ханты-Мансийскэ автоном округыр, Татарстан, Башкортостан, Ставрополь краир, Калининград, Воронеж, Тамбов, Свердловскэ, Калужскэ ыкIи Рязанскэ хэкухэр.

ЯтIонэрэ купым регион 36-рэ, ящэнэрэм 6 ахэхьагъэх.

АР-м и Президент ипресс-къулыкъу

Пэрэныкьо Розэ Мыхьутар ыпхьур

Адыгэ Республикэм интеллигенция чIэнэгъэхшо ышлгъ: адыгэ лъэпкъым ыпхьу усэкIо цIэрылоу ыкIи зэлашлэрэ артистэу Пэрэныкьо Розэ Мыхьутар ыпхьум идунай ыхьожьыгъ.

ТэркIэ, адыгэ усакIохэмкIэ ыкIи тхакIохэмкIэ, зыбзэ кушъэ-псэу, зинамыс лъагъуу щытыгъэ бзылфыгъэр кызырэтхэмытыжыщтыр щэчыгъошIоп. Сыда пIомэ гуимыкIыж ащ ижабзэ икьэбзэгъагъэр.

Художественнэ гупшысакIэу усакIохэм IэкIэлъыгъэр тыгу икIэсагъ, тыпсэ игопагъ. ЫпIапэ кычIэкIырэ псалъэр губзыгъэмкIэ лъэразэу, зыш уанэ тэзылхьэрэр фэразэу, джанэ зыбырэ пшъэпшъэжыер шIулъэгъукIэ хэзгъэпазэу щытыгъ. Орэдэбэ кызы-лэкIэлыгъэ усакIоу Пэрэныкьо Розэ поэмэхэр, IорIотэжъ усэхэр ытхыгъэх. Ахэр арых тшыпху класэ тшызымыгъэгъушщтыр.

Тыгу илышщт Iтэпызырэр кыштэжъу, тылгъэпIагъэмэ тытырымгъафэу зэрэщытыгъэр. Ары, зышлэу тэркIэ мэфагъэр Тхьэм ыпашъхьэ ихьажьыгъ. Тшыпху класэ ыгу кыуцугъэми, игъэрет зэрикъудышщтыгъэ кIуачIэр зыхэл усэхэр кытфышчынагъэх.

УсакIоу Пэрэныкьо Розэ ипшыналъэ адыгэ лъэпкъым ыгу ымыгъэкIодзэу зэрэжынычэ зэпытырэм ишыхьат. ТапэкIэ игушылэ фабэхэр тыгу зэрилхьэм емыхьушщтмэ, кыкIимычынэу кытшIошIы. Сыда пIомэ хьар зилэ тшыгъолтыр щыпсэурэмэ ячагу-пшыпIэхэм ипшыны макъэ адэIулыкIэ.

Тырыгушхоу, гъэшлэ кIыхьэ нахьыкIэмэ адызыхьыщт художественнэ литературэр тапэкIи зэрэмыкIосэщтым тиыхьэ телъ. Сыда пIомэ Тхьэр зыгъэлэпIэрэ быслымэнэу гулытэшхо зилагъэмэ тшыпху ащыщыгъ. Ащ телъэIу тшыпху ихьалэлыгъэ пае ахьрэ-тым иджэнэт гупсэфыгъо кышчыритынкIэ.

Пэрэныкьо Розэ инамыс лъагъэ ыкIи иусэмэ апсэ тхылыгъэхэмкIэ хыагъэ: мамырныгъэр, лъэпкъэ здегъэштэныгъэр тшыгъолтыр щыгъэпытэгъэнхэмкIэ зилахьышIу хэлъыгъэмэ ащыщ.

Адыгэ РеспубликэмкIэ писателхэм я Союз хэтху: КIэсэбэжъ Къэплан, Кошбэе Пшымаф, Цуекьо Юныс, Къат Теуцожъ, Иван Иваненкэр, Николай Милиди.

Анахьэу ящыкIэгъэ гъомылапхьэхэм ауасэ зыкъемыгъэIэтыгъэным Адыгеим и Правительствэ ыналэ тыригъэтыщт

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат республикэ ведомствэ заулэмэ пшъэрылъ афишлгъ нахьыбэу агъэфедэрэ гъомылапхьэхэм ауасэ игъэунэфынкIэ Ioфхэм язытет зэрагъэшIэнэу ыкIи ар кыгъэIыхыгъэнымкIэ Ioфтхьабзэхэр зэрахьанэу.

— ГъэцэкIэкIо хабзэм иорганхэм мафэ къэс гъомылапхьэхэм ауасэ аналэ тырагъэтэн фае, ащ зыкырагъэлэты хьушщтэп. Нэбгырэ пэпчъ гъомылапхьэр ышщфын ылъэкIынэу уасэр гъэпсыгъэн фае, — кышIуагъ КъумпIыл Мурат министрэхэм я Кабинет зэлукIэ-гъоу илагъэм.

Къэралыгъо статистикэмкIэ федеральнэ къулыкъум ичIыплэ органэу Адыгэ Республикэм щыIэм кызырэтыгъэмкIэ, Ioныгъо мазэм АдыгеимкIэ анахь макIэу агъэфедэгъэ гъомылапхьэм сомэ 2382,46-рэ тефагъ. Краснодар краймкIэ ар сомэ 2397-рэ хьугъэ.

Цыфхэм нахьыбэу кызыфагъэфедэрэ гъомылапхьэхэм ауасэ кыкIегъэчыгъэным пае Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ министрствэхэм япа-

щэхэм загъэчанынэу ариIуагъ. Республикэм кышхьажьыер гъомылапхьэхэм ауасэ гъэнэ-фэгъэнымкIэ амалхэр щыIэхэу ащ ылъытагъ. Непэ Адыгеим икIун фэдизэу къолыр, чэтылыр, семчык дагъэр, гъэшхэкIхэр, пынджыр, хьаджыгъэм хэшIыкIыгъэ шхыныгъохэр кышIашIых.

— НэмыкIхэр кызыдрамыгъалэхэу, уасэр дамыгъэкIуаеу гъомылапхьэхэр цыфхэм алэ-кIагъэхьан, зыгъэпсэфыгъо мафэхэм ермэлыкхьэр нахьыбэрэ зэхачэн фае, — кышIуагъ КъумпIыл Мурат.

Мы лъэныкъомкIэ Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоныгъэмрэ сатыумрэкIэ и Министерствэ, Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкIэ и Министерствэ, Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ тарифхэмрэ ягъэнэфэнкIэ и ГъэорышIапIэ нахь загъэчанын фае. Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэм зигугъу къэтшIыгъэ Ioфыр зэрэкIэкIырэм гъунэ лъыфынэу пшъэрылъ фашIыгъ.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-къулыкъу

Ветераным и Мафэ хагъэунэфыкIыщт

Адыгэ Республикэм и ветеранхэм я Совет мы мафэхэм ветеранхэм ясоветхэм ятхьаматэхэм зэлукIэ щыраIагъ. Ащ кышчыгушчылагъэх МыекъуапкIэ Л. Я. Кочерга, Мыекъоп-пэ районмкIэ С. И. Егошиныр, Кошхьэблэ районмкIэ А. Д. Хьутыр. ЗэлукIэр АР-м и ветеран и Мафэ игъэнэфэн ыкIи ихэгъэунэфыкIын фэгъэхьыгъагъ.

ЗэлукIэм хэлэжъагъэх прокуратурэм и ветеранхэм ясовет ипашэу М. Гъонэжыкытор ыкIи мээ хьызмэтым и ветеранхэм яорганизация ипашэу Къ. Афэ-шIыжыер.

Къэгугъылагъэхэм кызыралауагъэмкIэ, ветеран организа-

циехэм ветераным и Мафэ яшъыпкъэу зыфагъэхьазыры. Анахьэу зышъыпкъэхэр къалэу Мыекъуапэрэ Кошхьэблэ районмрэ яорганизациехэр ары. Ветеранхэм яунэхэм макIох, ахэм Iэпылэгъу афэхьух, торжественнэ зэлукIэхэр зэхашх.

Адыгэ Республикэм и ветеранхэм я Совет игъо елъэгъу законэу Адыгэ Республикэм щыхагъэунэфыкIырэ мэфэкIхэм яхьыллагъэм хэгъэхьоныгъэ фэшыгъэныр ыкIи ветераным и Мафэ чъэпыогъум иаужырэ бэрэскъшхо хагъэунэфыкIызэ ашIынэу.

БАРТАЩУК Генрих. Адыгэ Республикэм и ветеранхэм я Совет итхьамат.

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Шалъэу къэзнагъэр макIэ

Цыфхэм IoфшIэн язытырэ предприятиехэм, организациехэм, нэмыкI IoфшIапIэхэм агъэлажъэхэрэм апае шIокI зымылэ пенсие ыкIи медицинэ страхованияехэмкIэ тынэу атыхэрэм яхьылIэгъэ отчетхэу 2010-рэ илъэсым имэзи 9 телъытагъэхэр Урысые Федерацием ПенсиехэмкIэ ифонд и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм иорганхэм зэраIахьхэрэр лъагъэкIуатэ. А IoфшIэныр чъэпыогъум и 1-м рагъэжъагъ, и 31-м аухьыщт. Арышъ, къэтымыложьымы шъошлэ пIалгъэу къэзнагъэр зэрэмакIэр. Ауми, а IoфшIэныр зэрэжъугъэпсын-кIэн фаер шъугу кызыкIэдгъэ-кIыжыерэр отчетхэр ипIалгъэм ехьулIэу кызымытыгъэхэм федеральнэ законным зэригъэна-фэрэм тетэу тазырхэр атынхэ фаеу зэрэхьушщтыр ары. Отчет-

хэм ягъэхьазырын ыкIи ятын гъэпсынIэгъэным, уахьтэр къэ-гъэнэжыгъэным афэшI элект-роннэ шыкIэм тетэу ахэр ты-гъэнхэм ипрограммэхэр IoфшIапIэхэм кызыфагъэфедэн-хэ алъэкIышщт. Ащ пае отчетхэм формэу ялэр, ахэм къэбархэр зэраратхэнхэ фэе шыкIэр ыкIи отчетыр гъэхьазырыгъэ-ным ишыкIэгъэ программэхэр УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд исайтэу www.pfrf.ru (едзыгъоу IoфшIэн язытырэр) кышIухын-хэ шъулъэкIышщт.

Цыфхэр зыгъэлажъэхэрэм илъэсым кыкIоцI отчетхэр плIэгъогъуу къатынхэ фае: апэрэ кварталым, илъэсныкъом, мээибгъум ыкIи илъэсым ате-лътытагъэхэу. Мыщ дэжъым цыфхэр зыгъэлажъэхэрэм яIo-фшIлэхэм апае страховой тын-хэу къалъытагъэхэм ыкIи аты-

гъэхэм яхьылIэгъэ отчетхэр квартал къэс отчет пIалгъэм кыкIэлъыкIогъэ ятIонэрэ ма-зэм иа 1-рэ мафэ къэмысыгъэу ПФР-м ичIыплэ органхэм аль-гъэлэсынхэ фае.

2010-рэ илъэсым иапэрэ кIэ-лъэныкъо тынхэмкIэ РВС-1-р IoфшIлэплэ 7244-м къатыгъ. Ахэм ащыщхэу IoфшIлэплэ 6033-м отчетхэр электроннэ кIэтхэжыкIэ шыкIэм тетэу ПФР-м иорганхэм альагъэлэ-сыгъэх. А пчъагъэр зэкIэ отчетхэр кызытыгъэхэм япроцент 83,3-рэ мэхъу.

Цыфхэм IoфшIэн язытыхэрэм джыри зэ агу къэтэгъэкIы-жы: IoфшIапIэм шылажъэхэрэр нэбгыри 100-м шIокIы зы-хьукIэ, отчетхэр электроннэ шыкIэм тетэу ыкIи электроннэ-цифровой кIэтхэжыкIэ яIэу къатынхэ фае. Къэлуагъэмэ

хьушщт 2011-рэ илъэсым кышчы-ублагъэу нэбгырэ 50-м ехъу зыгъэлэжъэрэ IoфшIлэплэ пстэ-ури а шыкIэм техьэнхэ фаеу за-конным зэригъэнафэрэр. Элект-роннэ-цифровой кIэтхэжыкIэ шыкIэр гъэфедэгъэным от-четхэм япхыгъэ IoфшIлэплэхэр предприятиехэмкIи ПФР-м иор-ганхэмкIи нахь псынIэ къешы ыкIи уахьтэр къэгъэнэжы. Ащи изакъоп, отчетхэм арытхэгъэ пчъагъэхэм хэукъоныгъэхэр ахэмыхьухьанымкIэ ишIуагъэ кьэкIо. Страховой тынхэмкIэ отчетхэр ипIалгъэм ехьулIэу ыкIи икIу фэдизэу гъэпсыгъэхэу ты-гъэнхэм цыфхэр страховать зышлэрэ организациехэм со-циальнэ пшъэрылъэу ялэр зэра-гъэцэкIэжыерэм идэгъугъэ кье-гъэлъагъо.

ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ ипресс-къулыкъу

АДЫГЭКЪАЛЭ НЕПЭ ИМЭФЭКІ

Цыфхэм афэдэху псэуплэ чыплэхэм илэс къэс къалэм е къуаджэм имэфэкхэр ащызэхашэх. Джащ фэдэу непэрэ шэмбэт мафэм республикэм иятло-нэрэ къалэ шымэфэкхышхышх.

Къалэм имэрэу Хьатэгъу Налбый къызэрипорэмкІэ, ащ цы-псэухэрэр шылэныгъэм илэны-къо зэфэшхьафхэм гъэхьагъ-хэр ашашыгъэху непэрэ мэфэ-кым пэгъокыгъэх. Мы илэ-сым экономикэм ылэныкъокІэ къалэм гъэхьагъхэр шашыгъэх. Промышленностым пстэумкІи сомэ миллион 736-м еху зыосэ продукциие кыдыгъэкІыгъ. Ар планэу агъэнэфэгъагъэм сомэ миллион 36-м еху кІэ нахыб. Ащ анахь зыхышху хэлхыр ЗАО КПП-у «Теучежский» зыфиорэр ары, ащ къалэм продукцияу кышхыдагъэкІыгъэм ипроцент 40 кышхыдагъэкІыгъэм, планэу ялагъэр проценти 179-у шагъэцкІагъ. ООО-у «Уахтэ» зыфилоу пындыр переработкэ зышашырэм, Волгоград дэт унэшІ заводым икыутамэ ялофы-шлэхэр анахь гъэхьагъэ зышхы-гъэхэм ашышхы.

Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ программэу «Урысым и Кыбл» зыфиорэм кыхиубы-тэу Адыгэкъалэ шашлэрэри ма-кІэп. Мыщ тызхэт лэзхьаным

диштэрэ унэ тегъэпсыхьагъэу гу-рыт еджаплэр зычІэтыр ша-шыгъ. Мы илэсым социальнэ мэхьанэ зилэ псэуалгъэхэм яшІын сомэ миллион 160-м фэдиз пэ-луагъэхьанэу кыдалыгътэ. Къэлэ гупчэ сымэджэщым кыпашы-хьэрэри шлэху аухышт. А пстэу-мэ адакІоу цыфхэр псэу зэш-щтыр къызэрыкІорэ системэр ыкІи нэмыкІхэр икІэрыкІэу зэт-рагъэпсыхьагъэх.

ЖКХ-р икІэрыкІэу гъэпсы-жыгъэным ифонд кыхьагъэу фэтэрыбэу зэхэт унэхэр капи-тальнэу гъэцкІэжыгъэным фэ-гъэхьагъэ амалхэри къалэм цы-зэрахьэх. Ащ фэдэ Іофшэм язэ-шІохын мы илэсым сомэ мил-лион 90-м еху пэлуагъэхьагъ. Анахьэу аналэ зытырагъэтыхэрэм ащыц гъэсэныгъэм, культурэм, псауныгъэр къэухъумэгъэным, спортым яучреждениехэм яма-териальнэ-техническэ базэ на-хышху шыгъэныр. Гурыт еджа-плэу N 3-р зэтэгъэпсыхьагъэным сомэ миллион 8,5-рэ, кІэлэцЫ-кІу Іыгыплэу N 1-р капитал-нэу гъэцкІэжыгъэным сомэ миллион 4-м еху апэлуагъэ-хьагъ.

А пстэум адакІоу къалэм спор-тивнэ площадкэ зэфэшхьафхэр шагъэпсых. Стадионым ишІын къалэм шырагъэжыагъ. Джащ фэдэу къутырэу Псэжыупс, къу-аджэу Хьалгъэкъуае футбол ешІа-плэхэр ашагъэпсыгъэх. Сомэ миллионым еху зытефэгъэ

фельдшер-акушерскэ пунктыр къуаджэу Хьалгъэкъуае ша-шыгъ, ащ фэдэ пункт къутырэу Псэжыупси шагъэпсышт.

Гъогухэр къалэм шызэтегъэ-псыхьагъэным ренэу аналэ ты-рагъэты. Проспект шхьаІэу Лениным ылэ зыхьырэм Іоф-шІэн зэфэшхьафэу шызэшІуа-хыгъэхэм сомэ миллионитф фэ-диз хьазыр апэлуагъэхьагъ.

Джащ фэдэу урамэу Чай-ковскэм гъэ-цкІэжыын ІофшІэнхэр шызэшІуа-хыгъэх, фэ-тэрыбэ хьу-рэ унэхэм я щ а г у х э м асфальт аты-ральхьагъ.

Къ а л э м ипашцэ кы-зэрипорэм-кІэ, мы илэ-сым ыкІэхэм адэжэ фэтэр 40-у зэхэт унэу урамэу Г о р ь к э м щ а ш І ы р э м и г ь э п с ы н аухышт. Къа-лэм имэфэкІ ехулэу ура-мэу Мамыр-ныгъэм фэ-тэр 40-у зэ-

хэт унэу шашырэм иапэрэ чэ-зыу атІупшышт. Унэгъо ныб-жыкІэхэм унэхэр алэкІгъэхьэ-гъэнхэм фэгъэхьыгъэ програм-мэр агъэцкІэзэ, къалэм шыц унэгъо ныбжыкІитІумэ сомэ мин 757-рэ зырыз унэхэр кы-ращэфынэу аратыгъ.

— Ащ фэдэ ІофшІэгъэ шІа-гъохэр тикъалэ шызэшІотхын-хэмкІэ ІэпылэгъушІу кытфэ-

хьугъ Адыгэ Республикэм и Пре-зидентэу ТхьакІушынэ Аслъан. Сьд фэдэ ІофыгъокІэ ащ тео-лагъэми, Іэпылэгъу кытфэмь-хьоу зыкІи кыхьэкІыгъэпышгъ лэзшэу тыфэраз, — еІо Хьатэгъу Налбый.

Зигугъу къэтшыгъэ ІофшІа-гъэхэм афэшхьаф зэхьокІыны-гъэхэри фэхьугъэхэу Адыгэкъа-лэ инепэрэ мэфэкІ къекІоллагъ. Къэлэдэсхэр анахь зыгъэрэза-гъэхэу кыхьагъэщхэрэм зыкІэ ащыц нэкулхэр кызышашы-щтыгъэхэ цехым ООО-у «РАЛ-Холдинг» зыфиорэм джынэс къалэм дэмытыгъэу «Чыплэ гьомылэпхьэшІ комбинат» зы-фиорэ предприятиеу щигъэпсы-гъэр. Ащ ицехиймэ тилэхьанэ диштэрэ техникэр ачлагъэуца-гъэу кІэлэцЫкІухэр зыщапІухэ-рэ учреждениехэм, еджаплэхэм, къэлэ сымэджэщым шхыныгъо зэфэшхьафхэр къащыфагъэ-хьазырых.

Джащ фэдэ гъэхьагъэ зэфэ-шхьафхэр яІэхэу къалэм шы-псэухэрэм непэрэ мафэр хагъэ-унэфыкІышт.

ЛІХЪУСЭЖЪ
Хьаджэртбый.

ОЩХЫХЭМ ЗЭРАРЫБЭ КЪАХЫЫГЪ

Адыгэ Республикэм имини-стрэхэм я Кабинет бэмьшІэу иІэ-гъэ зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэр анахь зыгъэгумэкІыхэу зытегу-щылагъэхэм ащыц гъэтхасэ-хэм — тыгъэгъазэм, пындым, сом, чыплым яІухыжыын, бжыхьасэхэм япхын лэзшэу зэ-рэгужыуагъэхэр.

Адыгеим и Премьер-минист-рэу КъумпІыл Мурат зэхэсы-гъом къызэрэщыІуагъэмкІэ, анахь гумэкІыгъоу шытыр рес-публикэм ичІыплэ пстэуми ошхы-хэр зэпытэу бэрэ къазэрэше-щхыгъэхэм иягъэкІэ лэжыгъэр къэзытышт бжыхьасэхэм пстэум-кІи апхын фаеу шытым шыц процент 15 нахь чыгум зэрэра-мыгъэкІугъэр ары. Хьэ гектар мин 12-у апхын фаем шыщэу гектар мини 7,8-м тІэкІу еху, коц гектар мин 75,4-м шыщэу гектар мини 5 нылэп апхыгъэр. ИкІыгъэ илэсым джырэ фэдэ иуахьтэ ехулэу а ІофшІэныр зэрэзшІуахыгъагъэм мыгъэ бэ-кІэ нахь макІ ашІагъэу шыІэр. Непэ фэдэ уахьтэм ехулэу гъэ-рекІо зэкІэ бжыхьасэ гектар мин 67,6-м еху апхыгъагъэмэ, джы ащ фэдэ пчъагъэр зэрэхьурэр гектар мин 13-м лыкІахьэрэп.

Джащ фэдэ, гъэтхасэхэм яІу-хыжынкІи ІофшІагъэу шыІэхэм уагъэразэрэп. Тыгъэгъэзэ гектар мин 68,5-м шыщэу гектар мин 53-м еху, лэжыгъэ къэзытырэ натрыф гектар мини 7-м ехуым шыщэу гектар мини 3,8-м фэ-

диз, пынды гектар мини 4-м шы-щэу гектар мини 2,2-рэ, сое гек-тар мини 7,4-м фэдизым шыщэу гектар мини 4,3-рэ, шьоушыгъу зыхашыкІырэ чыплэ гектар 1011-м шыщэу гектар 726-рэ Іуахыжыгъэр. Ахэр гъэрекІо джырэ фэдэ уахьтэм ехулэу Іуахыжыгъагъэхэм анахь ма-кІэх. Ащ фэдэ шылагъэхэм афэ-зыщагъэхэр Іоныгъо мазэм и 21-м кышхегъэжыагъэу ошхыр зэпыуплэ хьатэ имыІэу къызэ-решхыгъэр ары.

Ащ фэдэу зышыщыт лэзхьа-ным гъэтхасэхэр зыщыІуахы-жынкхэ ыкІи бжыхьасэхэр зы-щапхьынхэ фэе чыплэхэм чэц-зымафэм зэпымыоу ІофшІэнхэр ащызэхэщгъэнхэм фэгъэхьыгъэ амалхэр зэрахьанхэу КъумпІыл Мурат пшъэрылэ кыфигъэ-уцугъ республикэм мэкъу-мэ-щымкІэ иминистрэу Юрий Петро-вым. ЗэІукІэгъоу министрэхэм я Кабинет илагъэм Премь-ер-министрэм зыкышхыфига-зэзэ Юрий Петровым къыри-Іуагъ непэ пстэуми анахь пшъэ-рылэ шхьаІэу бжыхьасэхэм япхын зэрэщытыр, ащ кыхьэ-кІэу гъэмэфэжыекІэ зэджэхэрэ уахьтэр зэрифэшъуашэм тетэу гъэфедэгъэныр амал закъоу къызэрэнэжыгъэр, ащ фэшІ му-ниципальнэ гъэпсыкІэ зилэ рай-онхэм, мэкъу-мэщымкІэ рай-он гъэІорышІапІэхэм, мэкъу-мэщышІэ-фермер хьызмэтшІа-плэхэм япацэхэм а лэзныкъомкІэ

яІофшІэн тэрэзэу зэхэщэгъэн зэ-рэфар.

— СменитІу-щэу ІофшІэныр зэхэщэным чыгулэжыхэр фэ-тыуІэшыхэзэ, губгъом шылэ-жыэштхэм чэщ-зымафэм зэпы-мыоу Іоф зэрашІэщым фэшІ яшыкІэгъэ пстэур зэралэлагъэ-хьащт шыкІэхэр ти Министер-ствэ рехьухьэх, — кытыІуагъ мы Іофыгъом фэгъэхьыгъэу зы-зыфэгъэзэм Юрий Петро-вым. — Пхъэнри, гъэтхасэхэм яІухыжыны псынкІэу зэшІохы-гъэнхэм ишыкІэгъэ пстэури шы-Іэ шыгъэным тыпыт. Тилэхьа-нэ тегъэпсыхьагъэу тилэ техни-кэр зэкІэ ІофшІэнхэм афэхьа-зыр, фэгъэкІотэныгъэ зыхэлэ ди-зель гъэстынылхэр къафатІуп-щыгъ, зэкІэ агъэнэфэгъэ субси-диехэр мэкъумэщышІэхэм ара-тыгъ.

Республикэм ирайонхэм ащыщхэм бжыхьасэхэм япхын-рэ гъэтхасэхэм яІухыжыныр зэ-рарыкІорэм зышхыдгъэгъозагъ. Шэуджэн районым мэкъу-мэ-щымкІэ игъэІорышІапІэ иагро-ном шхьаІэу ГутІэ Мурат кы-зэрэтиІуагъэмкІэ, ошхэу бэрэ къешхыгъэм израр къякІыгъэ-ми, охьтэ ошІоу кыхьэкІыхэрэр агъэфедэхэзэ тыгъэгъэзэ гектар мини 10,8-у ялагъэм иІухыжы-ны хьазырэу гъунэм нагъэсыгъ. Гектар минипшІ фэдиз хьазыр аугъоижы, гектар тельгтэу цент-нер 17 кырахыгъ, пстэумкІи тонн мин 17 фэдиз хьазыр къа-

хыжыгъэ. Лэжыгъэм пэІухьащт натрыф гектар 792-м шыщэу гектар 650-рэ фэдиз, сое гектар 371-м шыщэу гектар 330-рэ районым шыІуахыжыгъэ. Ауж кызыэринагъэхэр пындымрэ чыпллхьмрэ яугъоижыны: пынды гектар 380-м шыщэу гектар 20 ыкІи чыплэ гектар 311-м шы-щэу гектар 200 фэдиз нылэп Іуахыжыгъэр.

— Бжыхьасэхэм япхынкІэ гъэрекІо гъэхьагъэу тІагъэхэм ауж мыгъэ бэклэ тыкынагъ, — еІо ГутІэ Мурат. — ПстэумкІи мыбжыхьэ гектар мин 17,7-рэ фэдиз хьазыр тІхьынэу ары итхьухьагъэр, ащ шыщэу дгъэ-хьазырыгъэ чыгур ащ ипроцент 90-рэ. ПстэумкІи бжыхьасэхэу лэжыгъэ къэзытыштхэр зэрэ-хьунхэ фаер гектар мин 16, ащ шыщэу тІхыгъэр гектар мини 2-м лыкІахьэрэп. Мэфэ ошІу-хэу бэшІагъэу тызажэхэрэр кы-зэлъыкІонхэ фэдэу аІошъ, мафи чэци ямыІэу тичыгулэжыхэр губгъом итынхэм фэхьазырых.

Гъэтхасэхэм яІухыжыны адрэ районхэм зэрарыкІорэм иуигъэ-рээзнэу шыгът. Лэжыгъэм пэІу-хьащт натрыфыр анахьыбэу кыз-щагъэкІыгъэр Джэджэ ыкІи Те-уцожэ районхэр ары: апэрэм гек-тар 3079-рэ, ятІонэрэм гектар 1968-рэ. АщыІуахыжыгъэр: апэрэм гектар 1962-рэ, ятІонэрэм гектар 813-рэ. Красногвардейскэ районым пынды гектар 1310-рэ шыІуахыжыны фаемэ, шыІуахы-

жыгъэр гектар 330-рэ нылэп. Тыгъэгъазэм иІухыжынкІэ ауж къынагъэх Джэджэ районыр — гектар мини 5 фэдиз къафэнагъ, Мыекъопэ районыр — гектар мини 4-м шыщэу аугъоижыгъэр мин 1,5-рэ, Тэхьутэмыкьое рай-оныр — гектар 2382-м шыщэу Іуахыжыгъэр 325-рэ.

Джащ фэдэ бжыхьасэхэм яп-хын зыфэгъэзэм. Лэжыгъэм пэІухьащт бжыхьасэхэм япхын-кІэ Іофыр анахь зыщыдэй рай-онхэр: Тэхьутэмыкьоуаер — гек-тар 2345-у апхын фаем шыщэу зи халхьагъэп, къалэу Мыекъуа-пэ къепхыгъэ хьызмэтшІапІэхэм проценти 4, Мыекъопэ районым проценти 10, Джэджэ районым процент 13, Кошхьэблэ районым процент 14 апхыныу агъэнэфа-гъэм шыщэу чылапхэр зэрагъэ-кІугъэр.

Джары гъэтхасэхэм яІухы-жыныр бжыхьасэхэм япхын-рэкІэ республикэм Іофхэр зэрэ-щыгъэпсыгъэхэр. Ащ фэзыща-гъэхэр зэпыгъоу хьатэ имыІэу ошхыр бэрэ къызэрэщыгъэр ары. Джы мэфэ ошІухэр кызэ-лкъыкІохэу рагъэжыагъэш, ти-чыгулэжыхэр техникэмкІи фэ-шхьафэу ящыкІагъэхэмкІи, уІэшыгъэхэш, мэхьанэ ин зилэ а ІофшІэнхэр псынкІэу ыкІи дэ-гъоу зэшІуахынхэм зэкІэ фэ-хьазыр.

(Тикорр.).

Унэе учреждениеу, бзэхэр зыщызэрагъэшлэрэ Гупчэу «Активым» ыныбжь мыгъэ илъэс 18 хуыгъэ. Лъэхъаным диштэу упсэуным пае бгъэцэкIэн фэе loфыгъохэр щыIэныгъэм кыегъэуцух. Ахэм ащыц IэкIыб къэрэлыгъуабзэ горэ дэгъоу пшIэныр. Ащ зыфзэыгъасэ зышIоигъохэм «Активым» ипчъэхэр» кыафызэуехы.

ГъэхъэгъэшIухэр

ашIых

loфхэр зыгъэцэкIэхэрэр ары. Аттестатыр зэ кызыпфагъэшъуашэкIэ, уишIэныгъэхэр къэбгъэшпыпкъэжыным пае икIэрыкIэу ушэтынхэр птынхэу ищыкIагъэп.

Адыгабзэр арагъашIэ

Илъэси 4-м кыщегъэжъагъэу loф зышIэхэрэм анэсэу бзэ зэфэшхъафхэр зэрагъэшIэнэу «Активым» къэкIох. Дунаим анахь шагъэфедэрэ инджылызыбзэм ыуж адыгабзэр зэ-зыгъашIэхэрэр япчъагъэкIэ кыкIэлыэкIох. Адыгэ унагъомэ ясабийхэм, IэкIыб къэралыгъохэм къарыкIыжырэ тильэпкъэгъухэм, нэмыкI лъэпкъэхми адыгабзэр щызэрагъашIэ.

Бэтмыт Мэдинэ, Къэрэбэт Мэдинэ, Шыкъуй Къантемыр, Быдэ Гошчъан адыгабзэр зэрагъэшIэнэу рагъэжъэгъэ кыодый. Илъэси 5 — 6 ахэм аныбжь.

— Мы купым хэтхэр зэрэ-цIыкIухэм кыыхэкIыкIэ, урокыр джэгукIэ шъуашэм итэу макIо, — еlo адыгабзэм икIэ-лэегъаджэу Шыгушэ Аидэ. — КIэлэцIыкIухэм джыри тхакIэ ашIэрэп. Джыдэдэм бзэр гурылогъошIу зэрафэхъушт

екIоллакIэхэр кыафэсэгъоты. НыдэлъфыбзэкIэ янэ-ятэхэр якIэлэцIыкIухэм нахьыбзэу зэра-дэгъушIэнхэ фаер ясэlo. Гу-хэкIми, адыгэ унагъо кыкIы-гъэ сабийхэм бзэр кыагуры-мыloу кытфакIохэрэм ахэтых. Ащ изэгъэшIэнкIэ «апэрэ лъэ-бэкъухэр» мыщ цятэгъэшIых.

Хэкужъым щыпсэушт

IэкIыб хэгъэгум кыкIыжы-гъэ Лышэ Жъанкъат мэзи 6 хуыгъэу урысыбзэр «Активым» щызэрегъашIэ. Мэфэ блогъэ-хэм адыгабзэм иурокахэр ри-гъэжъэщтых. Инджылызыбзэр дэгъоу зэришIэрэм кыыхэкIы-кIэ, мыщ шеджэрэ сабийхэм практикэ ащарегъэхы. ИшIуа-гъэ арегъэкIы.

Жъанкъат Тыркуем ит кы-лэу Измир шеджагъ. Ащ ыуж Америкэм инджылызыбзэр дэгъоу щызэригъэшIагъ. Кем-бридж университетым иатте-стат фэдэу, дунаим шаштэгъэ «TOFL» сертификатыр кы-гъэхъагъ. Сатыум фэгъэхъыгъэ кандидат loфшIэныр кыгъэ-шпыпкъэжыгъ. Бзэхэр дэгъоу зэригъашIэхзэ, щыIэныгъэм икуупIэ хэуцо.

ДАУТЭ Анжел.

Сурэтым итыр: Лышэ Жъанкъат инджылызыбзэр арагъашIэ.

Тезыхыгъэр Кинос Арка-дий.

— Илъэс 18-м кыкIоцI, зэ-пыу имыloу, Мыекъуапэ щы-псэухэрэр кытфакIох, — еlo «Активым» ипащэу Едыдж Мэмэт. — Цыфым анахь лъаплэу иIэр исабий. Цыхъэ

кытфашIэу ахэр кызэрэтфа-щэхэрэм мэхъанэшхо есэты. Гухэлъ шхъалэу тилэр «дуна-им ипчъэхэр» тиеджаплэ кы-щыфызэIутхыныр ары.

Еджаплэр кызыухыгъэ нэб-

гыри 108-мэ Кембридж ат-тестатыр кызырагъэхъагъэр loфшIэгъэшIоу ялэхэм ащыш. Ар кызыфагъэшъуашэхэрэр инджылызыбзэкIэ дэгъоу еджэ-хэрэр, тхэхэрэр, зэдэкIыжыны

ТетIысхъэпIэ гъуанэхэр

Къалэу Мыекъуапэ иавто-мобиль гъогухэм ащыщхэр зэрагъэкIэжыыхэрэм дыкIы-гъоу общественнэ транспортыр кызыщыуцурэ чIыпIэхэри, цIыфхэр зычIэтырэ бгъагъэ-хэри зэтырагъэпсыхъажыых. Ахэм зышхъэ темылъыгъа-хэхэри, бгъагъэр зыщыфыкъуа-гъэхэри, тетIысхъаплэхэр зымы-Iэгъахэхэри ахэтыгъэх. Цыфы-бэмэ агъэфедэрэ чIыпIэхэр зэрагъэкIэжыыхэрэр зэрягуа-пэр ахэм мафэ къэс къакло-лэрэ кълэдэсхэм къалоу зэ-хэхы.

Аужырэ тхъамафэхэм «Шэ-уджэн кълэ цIыкIум» гъогушI-хэм агъэфедэрэ транспортыр диз. Урамхэр, зэкI пломи хъу-нэу, агъэцэкIэжыгъэх, джы общественнэ транспортыр кызыщыуцурэ чIыпIэхэр ас-фальткIэ апкIэх, тетIысхъаплэ зычIэмытыгъэхэм кIэу ачIа-гъэуцо.

ТапэкIэ джыри илъэсыбэ-кIэ ащ фэдэ гъэцэкIэн-гъэкIэ-жыны loфхэр зэрэзэрамыхъа-щтыр кызыгурылорэ цIыф-хэм гъогушIхэм loфэу агъэца-кIэрэр дэгъоу ыкIи икIоу зэ-шIуахын фаеу алыгъэ. Ахэр зы-мыгъэразэхэрэм ащыщ тетIыс-хъаплэхэр зэрашIырэ шIыкIэр. ТапэкIэ ахэр рейкэ пытэшIухэм ахашIыкIыщтыгъэх, шъомб-гъуагъэх ыкIи гупсэфыгъэх. Джы тетIысхъаплэхэм пхъэм-бгъу кIыхъэхэр атыралулэх, ау бгъуитIоу цIыфхэр зытетIыс-хъаштхэм азыфагу нэкIэу къа-гъанэ. Ащ кыыхэкIэу цIыфэу

троллейбусхэм е автобусхэм яжэхэрэм ялэмэкъхэр зыты-рагъэуцон щыIэп, сабий цIы-кIухэр зылыгъэхэмкIи а тIы-сыплэ гузэгу нэкIыхэр щына-гъох, ау тутыншъуафэхэр, псы, сок зэрытыгъэ бэшэрэбхэр, па-кетхэр зыщыратэкъурэ чIыпIэ ахэр зэрэхъуштхэр гъэнэфагъэ.

Пхъэмбгъуитф зытыралъ-хъан фэгъэ тIысыплэкIэхэм плы атыралъхъагъэр, ащ пае ныкъошIым фэдэу кълэнэх, цIыфхэми ар агъэшIагъо. А гузэгу нэкIыр фамышIэу пхъэмбгъуиплIыр зэголъэу ашыгъагъэмэ, тетIысхъаплэр нахь гупсэфэу ыкIи щынэ-гъончъэу хъуштыгъ. А тIы-сыплэхэм ягъэпсын джыри зы лъэныкIо кыщыдалыта-гъэп — лъэгащэх. Ащ кы-хэкIэу бгъагъэхэм уачIэхъагъэ-кIи, ошхи, оси уашаухъумэ-

щтэп. Гъэмэфэ мэфэ фабэхэ-ми ахэм жъау тэрэз къаты-щтэп. Зэрэлъэгашэхэм пае жъаур ахэм ачIэуцохэрэм аты-ридзэрэп. Хэта ашыгъум ахэр зыфашIыгъэхэр?

Зы тетIысхъаплэхэм ялэ-гагъэ цIыфхэм атегъэпсыхъа-гъэу тэрэзэу щыт, адрэхэр чIышхъашъом кыыхэщ кьодых, уатетIысхъанкIэ гупсэф-

зэрэщытынхэ фаем фэдэу цIыфхэм афашIыхэмэ зэра-шIоигъом кыыхэкIэу мы тхы-гъэр къэдгъэхъазырыгъ. «Та-гъэгъушIуагъи фэд, ау къэу-цуплэм узекIуаллэкIэ, о уты-сыштмэ е уилалэмэкъ ащ теб-гъэуцощтмэ умышIэу уеп-лышъ ушчыт. ТетIысхъаплэм икIыхь-икIыхъэу ыгузэгу дэжъ иIэ гъуанэм сантиметрэ 30 фэ-диз ишъомбгъуагъ. «Ар зы-тырашIыхъагъэр кызыгурыло-рэп», — кытитIуагъ зыныбжэ экIотэгъэ бзылфыгъэм. Бэщ ылыгыгъэми, пхъэмбгъу цы-пэм тетIысхъаным тещыны-хъэу, илалэмэкъи ылэ зэрэпы-лъагъэу, троллейбусым ежэу ар къэуцуплэм тетыгъ.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Сурэтхэм арытхэр: урамэу Шэуджэн Мосэ ыцIэ зыхьы-рэм кIэу шашIыгъэ къэуцу-плэмрэ жьымрэ; АКЪУ-м ылэжэ шашIыгъэ къэуцу-плэм итетIысхъапл.

Шъучый, зэолхэр, рэхъатэу

Саугъэтыр

Заом тхьамыклагъоу кыхыырэр бэ, жъалымыгъэу, кын-хъазабэу цыфхэм аригъэщэчырэр къэлъытэгъуай. Зэо мэшлуаер зэрыклогъэ гъогур лъыпс лъэуж закI, кызэринэкIырэр хэкужъ хъугъэ чыплэ бгы-нэгъэ нэкл. Зыми шъхьасырэн, илэп гукIэгъу, ыцапэ дэлъэу кыхыырэр хъадэгъу. БэмышIэу ПсэйтIуку итыгъэкъохъапIэ шытыгъэ силос машэхэм тизэолI хъадитф, Iэшэ зэфэшъхьафхэр къащэгъотыгъэх, зэкъош къэхалъэм ахэр щагъэтIылыжыгъэх.

шъуашъхъагъ итэу

Унэ къелэрэм ыпсэ еIэжъ

1942-рэ илъэсым ишышъхъэу мазэ Краснодар краймрэ Адыгеймрэ яилтэс кын дэдэу шытыгъ. Зышъэ икIыгъэ фашист техаклохэр чIэнагъэу ашырэм пымылхъу ыпкIэ къылыклогъэнхэм пае заблэхэрэ шылагъэп. Охътэ кIэ-кIым къыклогъI цыф псэупIэ пчъагъэ аштэгъагъ.

1942-рэ илъэсым ишышъхъэ-лум къээжъ станицэхъоу Елизаветинскэр ышти, пыр псыхъоу Пшызэ иджабгъу нэпкъ кылу-хъагъ. Псыхъом исэмэгубгукIэ шапсыгъэ къоджэ цыклогъу Хъаштыку шыс. Мыш дэжым тидивизиеу зэкIаклорэм псыхъоу нэпкъым пыр шызэтыригъэжэнэу отряд къегъанэ. Отрядым нэбгырэ тIокIиц фэдиз хэтыгъ. Зэ-кIэкIорэ тишхончэо дивизие пшэрылгъу илагъэр пным кезэожьызэ, зыкыиухъумэжызэ, станицэу Северскэм екIунышъ, къылыклогъэ нэмыц частхэр къызэтыригъэуонхъу арыгъэ. Куаджэу Хъаштыку дэжэ тиотряд цыклогъу Iулым пным иуIэ-шыгъэ полкрэ батальонищрэ псыхъом къызэпыримыгъэкIыхъу чэщ-мэфитIо ыIэжъагъ. Отрядым джэпсалтэу «Тынэ къелэрэм ыпсэ телэжын» илагъэр ыкIи а Iуагъэу зэолIмэ ашыгъэр агъэ-цэкIэжыгъ, ауырэ жы кышъэ-гъум нэсэу зэуагъэх, пшэрылгъу къафашыгъэр агъэцэкIагъ, нэбгырищ нахъ къэмынэу зэкIэ хэкIодагъ.

Михаил Зверинговым къыIотэжыгъагъэр

1942-рэ илъэсым ишышъхъэу и 13-м станицэу Елизаветинскэр пным ыштэгъагъ, Пшызэ кы-зэпырыкIынэу кызежъэм, тиотряд цыклогъу ащ пIулыгъэм хэтыгъэ тизэолI украинэ кIалэу псаоу къэнэжыгъэгъэ Михаил Зверинговым сыдукIи гушылэгъу сыфэхъугъагъ. Ащ къэбарэу пылтыр мыш фэд.

1958-рэ илъэсым (заор зау-хыгъэм илъэс 13 тешIэгъагъ) пынджлэжъ совхозу Хъахъура-тэм ыцIэ зыхыштыгъэм Пэнэ-хэс дэжэ гектар 30 фэдиз кы-щиэгъэкIыгъагъ. Адрэ чекхэр агъэхъазырыштыгъэх. Пындж Iухыжыным фытегъэпсыхъэгъэ комбайнхэр совхозым илагъэ-гохэп. Цыфхэм пынджыр шэ-мэджкIэ аупкIэщтыгъ, зыгукIэ Iэго-Iагоу зэтыралхъэщтыгъ, куахъоэхэмкIэ комбайнэм пын-джыр датакъозэ аложыштыгъ. Цыф кIуачIэр икIуштыгъэп, ахъшэ къагъэхъэнэу Украинэм къыкIыкIи лIыхэр къэкIогъагъэх, Михаил ахэм ахэтыгъ, зэкIэ зэ-рэхъугъэр къыIотагъ, окопу зы-дэлгыгъэри зэригъэлъэгъужы-гъагъ.

— Станицэу Елизаветинскэр чIыплэ лъаг зытесыр, Пшызэ иджабгукIэ ар шыс. Ащ кыплэ-

чIынэтIэ къуаджэу Хъаштыку псыхъом исэмэгукIэ Iус. Нэ-мышхэр пчэдыжым жъэу псы-хъо кIэим къыдээрэтэкъуа-гъэх, етIупшыгъэу къачъшты-гъэх. Ахэм ауж итхэу нэмыкI зэолIхэм хъашъо къуашъохэр агъэпшыштыгъэх. ТакыкIэ зау-лэклэ кIэир зэрэпсаоу ахэм зэлаубытыгъагъ. Псым кыте-хъэгъэ нэмышхэр нэбгырэ тIуры-тIоу зэгъусагъэх: зым къуашъор ыфыштыгъ, адрэм автоматыр къэшагъэу ыIыгыгъ,— кылуа-тэщтыгъ Михаил. — Апэрэхэр нэпкъым къэсыхи, къуашъохэр къабгынагъ, куохэу, кIыихэу, автоматхэмкIэ къаохэзэ, тамбэм къчъалIэщтыгъэх. Адрэ нэпкъым чыжъэу орэ топхэр тетыгъэх, етIупшыгъэу къаощтыгъэх.

Блэгъэ хъазырэу нэмыц зэолI-хэр къызэсхэм, тиотряд ипэшэ майорым унашъо кыти, оным дэтыублагъ. Мэфэ реным заор кIуагъэ, мзэхэ зэхъур ары зы-зэпыугъэр.

ЯтIонэрэ мафэм ипчэдыжъ заор икIэрыкIэу къызэкIэблэ-жыгъ. Джащ тетэу пыр чэщ-мэфитIо зэтетIэжъагъ. ЧIэ тешъо зилэу, лъэмыджмэ ачIагъэуорэ къуашъокIэ псыхъом къызэпы-рыкIынхэу нэмышхэр заулэрэ фе-жъагъэх, ау а гухэлгыр къадэ-гъэхъугъэп. ЯтIонэрэ мафэм ип-чыхъэ псаоу къэнэжыгъагъэр, сэри сызэрахэтэу, нэбгырищ. УIэгъэ хылыгъэр зытелъ майо-рэу зыпсэ хэкIырэм иджыбэ ера-гъэу Iапэ фишIы зэхъум сецо-хъулагъ. Полкым икомандир иприказэу кысхыгъэм седжагъ. Чэщ-мэфитIо пыр псыхъом къытымыгъэкIэу зэтетIажэмэ тызэкIэклон тыфитэу ащ итыгъ. Джащ тетэу чIыплэр къэтыбгы-ни, тидивизие къызшыуцугъэ станицэу Северскэм (Краснодар край) текIужыгъагъ. Ащ чэщ-мэфэ заулэрэ пным утын кышчэ-хи, къушъхъэм тычIэхъэжы-гъагъ.

Аужырэ жыы къэщэгъум нэсэу

КIочIэ зэфэмьдэ зэо хылыгъэм хэтэу я 339-рэ дивизием ия 1137-рэ шхончэо полк зэкIаклоштыгъэ. ТизэолIхэм кIэклэу нэмышхэр къалыклогъыгъэх. Фашист са-молетхэр зэкIэклорэ тизэолIхэм ашъхъагъ лъхъанчэу итыгъэх, бомбэхэр къахадэщтыгъэх, пуле-метхэмкIэ къахоштыгъэх, чы-жъэу орэ топхэмкIэ къаощтыгъэх.

Къуаджэу ПсэйтIуку пэмычы-жъэу кыблэ лэныкъомкIэ пый самолетхэм зэолIхэр кырагъэ-тIысыкIыгъэх. Хъацэкъэным фэ-дэхэу уIэшыгъэ фашистхэм ти-полкэу зэкIаклорэм игъогупэ къыпабзыкIыгъ. Мы чIыплэм зэо зэхэбэнэшо шыкIуагъ, красно-армейцхэм пый сатырхэр пхы-ратхъуи зэкIэклэуагъэх, ашыщ купхэр заохэзэ, къуаджэм дэха-гъэх, натрыф хатэхэм ахъагъэх. Ар зыхъугъагъэр шышъхъэIум и 14-м 1942-рэ илъэсыр ары. Мэфэ реным тэтиехэмрэ нэмышхэмрэ

зэзуагъэх, ятIонэрэ мафэм нахъ лъэшэу заор къызэкIэблагъ. Зы-фэдэ къэмыхъугъэ лIыхъужыны-гъэ зэрахъэу тизэолIхэр нэмыш-хэм язэожыштыгъэх. Урам бгъу-зэ цыклогъу Шъэумэн Хъазрэт ыцIэ джы зыхырэм зы бгъумкIэ тэтиехэр, адрэгъумкIэ нэмыш-хэр алулхъэу зэзоштыгъэх.

ШышъхъэIум и 17-м нэмыш-хэм текIоныгъэр къыдахыгъах ашIошIэу Шъхъэлэхъо Мусэ ишагу шызэхэтIысхъагъэх ешхэ-ешъо зэхачэнэу. Унагъо горэм шкIэхъужъ кытырахыгъ, аркыр кырагъэоллагъ, Iупэ пшынэмэ яох, ордэхэр къаIох, мэфэклы-шхо хагъэунэфыкIын гухэлъ яI. МэшIошхо ашыгъ, лыр агъэ-жъуагъ, яIашэхэри унэ дэпкъым еусэигъэх. ОшIэ-дэмышIэу, шIункIыр кызфагъэфэди, ти-зэолI нэбгыритIу хатэм кы-хэлъэтыгъ, шхонч лъэбхэмкIэ пый зэолIхэм яохэу аублагъ. Ахэр ащ фэдэм ежагъэхэди, зы-къэшIэжыгъэ имыфэхэу, куохэ-зэ зэхачэщтыгъэх. Нэбгырэ зы-хыбл уIагъэ е укыгъэ хъугъэ. Кызэрэтебэнагъэхэм фэдэкъа-бзэу красноармейцхэм нэмыш-лэшэхэр апхъуатэхи, псынклэу хатэм хэхъажыгъэх. Чэщ реным нэмышхэр куохэу, зауэхэу урам-хэм атетыгъэх. Пчэдыжым етIа-ни заор къызэкIэблэжыгъ. Тизэ-олIхэр куп-куп цыкIуэхэу пый зэолIхэм атебанэщтыгъэх. Ста-ницэу Северскэм (ар километр-рэ 40 фэдизэу ПсэйтIуку пэчыжъ) иIэгъо-благъо нэмышхэр нэсыгъэ-хэу тэтиехэм ашъаощтыгъэх, модыкIэ пным кызэринэкIыгъэ адыгъэ къоджэ цыкIум заор шы-зэпыуштыгъэп. Нэмышхэр къэгү-мэкIыгъэх, IэпыIэгъу кIэлъэлү-гъэх. Бэ темышIэу IэпыIэгъури къэсыгъ. ШышъхъэIум и 18-р аужырэ зэо мэфэагъ. Тиэхэу бэ аIэклэфагъэр нэмышхэм, ахэр хылыгъэу уIэгъагъэх, якъыл шы-огъагъэх. Ахэр къоджэ гъунэм, ашыщхэр силос машэхэм аща-укIыгъэх, къоджэдэхэм агъэтIы-лыжыгъагъэх. Нэмышхэр пчъа-гъэми яхъадэгъу мы чIыплэм щагъотыгъ. Гурыт еджапIэр зы-дэщыным дэжъ нэмышхэр хэлъэ-щыI, ащ нэбгырипшI дэлъ. Нэ-мыкI чIыпIабэхэми нэмышхъа-дэхэр ачIэлъхэу бэмэ къаушыхъа-ты, ау ахэр джы къэгъотыжы-гъуаех.

1943-рэ илъэс, мэээе мазэм зэкIэклорэ нэмышхэр Псэиты-кукIэ дэклыхи, станицэу Федо-ровскэм (Краснодар край) екIу-жыгъагъэх. Ахэм ашыщхэр тэ-тиехэм гъэрэу къаубытыгъагъэх. Гъэрхэм кызэралоштыгъэмкIэ, уIэгъэ хылыгъэ зытелъ нэмышхэр зэолIхэр госпиталым ащэхэу аIоти Iуащыхэти, ежъ нэмышхэм аукIыжыштыгъэх. Хъадэхэр къогъу чIыплэ горэхэм ашычIа-тIэжыштыгъэх. ЗэолI псаухэм

агу амыгъэкIодыным, нэмышхэу хэкIуадэхэрэр зэрэбэр ашIуа-ушъэфыным, зэолIхэм язекIокIэ-шыкIэхэр къызэIымыхъанхэм апае джащ тетэу зекIоштыгъэхэу ары гъэрым къызэриIотагъэр. ЕтIани капиталист байхэм яIа-хылыгъу фыкыуагъэхэр мэшIо-кукIэ е самолеткIэ Германием нагъэсыжыштыгъэхэу гъэрым къыIотэгъагъ.

ШъхъакIом кIакIо уегъэшIы

Илъэсхэр зэкIэлъыкIуагъэх, шыIэныгъэм зэхъокIыныгъабэ фэхъугъ, заом итыркъохэри цыкIу-цыкIузэ кIыжыгъэх. Ау псэитыкухэм силос машэхэм арыл тизэолI хъадэхэр ашыгъу-пшэщтыгъэхэп, ахэр кычIа-хыжъхэу, зэрифэшъуашэу агъэ-тIылыжыгъэх ашIоигъуагъ. Ау ащ фэдэ Iофтхъабзэм изэшIохын хабзэр пылыгъэп, хъадэхэм якъычIэхыжыныр ягъэтIылы-жыныр пэлухъашт ахъши, ко-мандэу а фэлэ-фашIэхэр зэшIо-зыхыштыри шымыIэхэу ало-штыгъ. Къоджэдэхэр ежъ-ежы-рэу а Iофым фежъэнхэ фитыгъэ-хэп. Iофыр ащ тетыгъэми, къуа-джэм лIы къыдэкIыгъ а Iофы-гъом изэшIохын фежъэнэу. Ар Борэн Шумаф Астай ыкIор ары. Ащ ишIуагъэкIэ, 1978-р илъэсым мзэае и 17-м силос машэхэм хъадибл къарахыжы, зэкъош кэхалъгъу къуаджэм икыблэкIэ шылагъэм далъхъажыгъагъэх. Ау Iофыр ащ шыухыгъэкIэ плыгъэ хъуштыгъэп: машэхэм красноармейцэ хъадэхэу 80 фэ-диз арылыгъ. 1990-рэ илъэсым къоджэгум мемориал-саугъэт зэхэт кызышчызIутэхым, зэ-къош къэхалъгъэм зэкIэ дэлъ хъа-дэхэр мыш шыдгъэтIылыжы-гъагъэх.

Силос машэхэм арыл крас-ноармейцэ хъадэхэр сшыгъупшэ-хэу уахътэ кысыкIугъэп, етIани гухэкIу шытыгъэр а машэхэр хэкIитэкъупIэ зэрашыжыгъа-гъэхэр ары. Хъадэхэм якъычIэ-хыжыны изэхэщэн сишъыпкъэу сыфехъагъ. НэIуасэ сафэхъугъ Вахтин Василий Артем ыкIомрэ (дзэ-мемориал компанием иады-гэ къутамэ идиректорыгъ) Ива-нов Сергей Александр ыкIомрэ (Адыгэ Республикэм и ДОСААФ итхъамэтагъ). КысIэпыIэнхэу сыкъагъэгъуагъ. Iофыр зэхэс-щагъ сшIошIызэ, нахышIум ыIэныкъокIэ зэхъокIыныгъэхэр къэхъугъэх: дзэ-патриотическэ ныбжыкIэ лъыхъо-къэгъотын общественнэ организациеу «Со-бор» зыфилоу Краснодар крайм шызэхэщэгъэм илъэужефэхэу Александр Черниковым, Алек-сандр Сагим, Виталий Кондра-тенкэм нэIуасэ сафэхъугъ. Уж-зефэхэм тхылъ къыдагъэкIыгъ

«ЗэкIэри тыгу къэдгъэкIыжы-ных» («Вспомним всех поимен-но») ыцIэу, «Собор» зыфиIорэм нэмыкIэу ужзефэ организацие 12 Краснодар крайм шызэхэ-щагъ. Ахэм бэ заом хэкIодагъэ-хэу зыхъадэхэр къагъотыжы-гъэхэр.

Афыпсыпэ къоджэ псэупIэм иIэшъхъэтетэу ДзэлI Аслъан сьдэгущылагъ, есIуагъэри игъоу къыздиштагъ, ужзефэхэм макъэ ядгъэлугъ. ШышъхъэIу мазэм фэбэшхоу шытыгъэми, ужзефэ-хэм уахътэ горэми IофшIэныр зэпагъэгъэп, хъадэхэр, шэ-гын-хэр, Iэшэ зэфэшъхъафхэр кы-чIахыжыгъэх, чIыплэри зэщиз ашыжыгъ. Техникэу агъэфедэ-гъэр ДзэлI Аслъан кыгъотыгъ. Инэу яшIуагъэ къагъэкIуагъ ХьидзэлI Муратэ, ЦунтIыжъ Му-ратэ, Борэн Аслъанбий, Тыгъужэ Адам, Ацумыжэ Адам, Нэтхъо Андзаур, ахэм анэмыкIэхэми.

Шъучый, батырхэр, рэхъатэу

Хъадэхэр зычIалъхъажыштыгъ мафэр къэмысызэ, еджапIэм иеджаклохэм саугъэтыр, мемо-риал зэхэтыр, чэур, шагур къэб-зэ-лъабзэ ашыгъэх, чIыплэр зэ-рагъэфагъ. Мыгъэ илъэс 20 мэхэу мемориал зэхэтыр загъэу-цугъэр, ар зэрифэшъуашэу еджакломэ алыгъ.

Iофтхъабзэм изэшIохын хэлэ-жъэнхэу бэ къэкIогъагъэр: воен-коматным кыкIыгъэ дзаклохэр, духовой оркестрэр, кIэлэега-джэхэр, еджаклохэр, заом иве-теранхэр, ТэхъутэмыкIое адми-нистрацием, Афыпсыпэ къоджэ псэупIэм, районом яIофышIэхэр, ахэм анэмыкIэхэр. Шыгъо ми-тингыр къызэлуиыхыгъ Афыпсы-пэ къоджэ псэупIэм иIэшъхъэ-тетэу ДзэлI Аслъан, лIыхъужы-ныгъэу тизэолIхэм зэрахъагъэр сэ къэсIотагъ. Къэгущылагъэх заом иветеранхэу Шъэо Рэщы-дэрэ Черник Алексейрэ, Тэхъу-тэмыкIое райсоветым итхъама-тэу Кравченко Василий, ужзе-фэу Сасим Александр. Чырис-тан чылысым илIыклорэ къуа-джэу ПсэйтIуку иефэндэу ДзэлI Заурбийрэ зэолIэу шымыIэжъхэм дыухъэ къафахыгъ. Урысые-рэ Адыгеймрэ ягимнхэр оркестр-эм кыыригъэлугъагъ. Нэужым шыгъо музыкэр кыыригъаIозэ, хъадэхэр бэным рагъэкIугъэх, къэгъагъэхэр атыралхъагъэх, къэгъагъэхэр кIэралхъагъэх. А IофшIэнхэм ауж зэкIэ хъакIэхэр еджапIэм ишхапIэ рагъэблэгъа-гъэх, ахъагъагъэх, агъэшIуагъэх.

ХЪУШТ ШЪБАН.
Сурэтым итхэр: дзэкIолI хъа-дэхэм ягъэтIылыжыжыны хэлэ-жъагъэхэм ашыщхэр мемори-алым кIэлъырытых.

НыбджэгъушIур дышъэм пелэ

Ары, тызитет дунаим ныбджэгъушIур бэу шыуиIэнхэр зымыуасэ шыIэп. ТиIэх тэри тигушIуагъуи тигу-кьауи кьыддэзыгощыхэрэ ныб-джэгъу дэгъухэр мымакIэхэу. Ахэм зыкIэ ащыц лъытэны-гъэшхо зыфэтшIырэ очэпщые кIалэу Хьут Сэфэр.

НыбджэгъушIу шыпкь ти-кьэлэмкIэ шыуапашъхэ кьид-гъэуцэ тиIоигъор. ШыIэх цыф-хэр уаIуIкIэу анэгъу уаIаплъэ, язекIокIэ-гъэпсыкIэ, ягушылкIэ уакIырыплъы кьэс ахэм зэкIэ-ми фэбэгъэ-бэрэчэтыгъэр, чэ-фыгъор ахэпIагъоу. Ащ фэдэ ныбджэгъу благъэ уиIэныр на-сыпыгъэу тэлъытэ.

ШышIу дэдэкIэ тлъытэрэ Хьут Сэфэр зыфэдэ шыпкьэм шыушIыдгъэгъозэн.

1929-рэ илъэсым кьуаджэм апэрэ колхозуу шызэхашэгъа-гъэм Сэфэр ятэ Даут тхьаматэ фашыгъагъ. Ащ цыфхэр ыгъэ-дэIонхэм ыкIи зылъишэнхэм иамал зэфэшъхьафыбэ IэкIэ-лгыгъ, адыгэбзэ жэбзэ дахэ Iу-лыгъ. ИлъэсипшIэ колхозым ипэщэгъ. Къиныби алъэгъугъэу, гъэхьэгъэ шIуIаехэри ашыгъэу кьалотэжыштыгъ. Сэфэр янэу Чэбэхъани колхозым макIэп шиIагъэр.

Джащ фэдэ мэкъумэщышIэ лэжъэкIо унагъом зэшиплI кьы-хухьагъ. Анахьыжъэу Шам-сэдинэ кьоджэ совхозым Iэнэ-тIэ зэфэшъхьафхэр щигъэца-кIэхэзэ илъэсыбэрэ шыIэжъагъ. Илъэс бэкIае хьугъэми идунай зыхьожыгъэр, чылэм ыцIэ шIу-кIэ шыраIо. Ащ ыуж унагъом 1935-рэ илъэсым кIалэу кьы-хьуагъэр Сэфэр.

— СикIэлэгъум, кьызыхэ-хыгъэри сымышIэу, тэмэтэлхэр зытелъхэм лъэшэу сяхъуапсэ-штыгъ, — игукъэкIыжъэмкIэ уаришэшт Сэфэр шыIэныгъэ гъогоу кьыкIугъэм. — Кушъу-мэ якIэлэ сишъэогъумрэ сэ-рыр дзэм кьулыкъу шытхыи зэрэтшIоигъор кьызыштыIорэ писъмэ фэттхыгъагъ СССР-м оборонэмкIэ иминистрэу мар-шалэу Василевскэм. КьыкIыгъэ шыIэп, типисъмэ район военко-матым кьагъэхьыжыгъагъ. Ащ тати кьышчыIауагъ дзэм тыхэ-тынэу тыфаемэ, гурыт еджапIэр кьэтыухынышъ, етIанэ офицер-хэр зыщагъэхьазырырэ учили-

щым тычIэхьанэу. Сэ сызыфэ-ягъэр Суворовым иучилищэ кьэ-суухынышъ, дзэ шъошэ дахэ сшыгъэу сищыIэныгъэ гъогу сы-рыкIоныр арыгъэ.

Кьыдэхугъэп Сэфэр иныб-жыкIэгъум зэрыгъозэщтыгъэ гухэлъэу ышIыгъагъэр. Ау кьэ-сыгъэ зыкIэхьопсыштыгъэ тэмэ-телъхэр кьызыштыралъхьащт-хэ, дзэм кьулыкъу шыхьынэу зашэшт уахътэр. Илъэс 19-м ихьагъэ нэмыIэу 1954-рэ илъэ-сым иIоныгъо мазэ и 24-м мэ-зым кьыкIыжыи яшагу кьыдэ-хьажыгъэу кьыпэгъокIыхи по-весткэр кьызырэрэтыгъагъэр, илъэс 58-рэ тешIэжыгъэми, не-пэ хьугъэм фэдэу ыгу кьэкIы-жы. Ашагъ апэу Белоруссием, етIанэ Германием дзэ кьулык-кьур шыхьыгъ. Ащ полковой еджапIэм шычIэфагъ, иныб-джэгъу Кушъур артиллерием фэгъэзэгъэ рогэм хэфагъ. Пол-ковой еджапIэм чIафи, дэгъоу ар кьыухыгъ, топгъэо взводым икомандир игуадзэу дзэ кьулык-кьур лъыгъэкIотагъ. Полкым ищытхы пхьэмбгъу исурэт илъэ-ситIо итыгъ. Джащ фэдэу пол-кым ибыракъ кIэлъырыгъэу су-рэт тырахи, Шытхы тхылым дагъэуцагъ. Джарэуштыгъ илъэ-ситIо IэкIыб хэгъэгум кьулыкъу кьышчыи кьэкIожыгъ.

Сэфэр Iоф ымышIэу зинуахъ-тэ зыгъэкIон зылъэкIыштыгъэм ащыцэпти, кьуаджэм кьызырэ-сыжъэу зыщылэжъэн чIыпIэ кьыгъотыгъ. Ягъунэгъу кьуты-рым шыIэ былымэхьо фермэ бэлахъэу ышнахьыжъэу Шам-сэдинэ зипэщэгъэм тетыгъэ ту-чаныр зэбгыратхыгъэу илъэ-ситIу хьугъэу Iоф ышIэжышты-гъэпти, кьакъыр цыпэ горэ кьы-фигъэнафи, ар зэтыригъэпсы-хьагъ, тучани кьышчызэIуихыгъ. Ащ тучантесэу илъэситфэ шы-лэжъагъ.

ШыIэныгъэм цыфыр зэмы-жэгъэхэ кьэгъэзапIэхэр шыфэ-хухэу макIэп кьызырэхэкIы-

рэр. Сэфэри IэнатIэр зэблихъун фаеу хьугъэ. А лъэхъаным пар-тием ирайком изэхэщэкIо отдел ипэщэгъэ ЛэупэкIэ Аслъан кIэ-нэкIэлъэгъэ тIэкIу хэлъэу хьу-лъфыгъэу тучаным зэрэтесыр кьызырэримыгъэкIурэр кьызы-релом, ащ кьыкIэлъыкIоштыр кIалэм ышIагъэп. Партием ирай-ком иапэрэ секретарэу Пэнэшъу Нухъэ аригъащи, ясовхоз ша-гъэпсыгъэ кьохъо фермэм пащэ фэхъуныр игъо кьыфилъэгъу-гъэти езэгъыгъ.

Джауштыгъ мэкъумэщ хьызмэ-тым хэщагъэ хьугъэ Сэфэр. Фе-жъагъ фермэм иIофышIэхэм яшIоигъоныгъэхэм ягъэцэкIэн. ЗыгъэпсэфыпIэ чIыпIэм зэрэпэ-чыжъэхэм итхьаусыхэ кьыфа-шIэу зырагъажъэм, колхозым ипащэ кьызыдгыригъали, фермэм клуб пчыхъэрэ кино кьышагъэ-лъэгъонэу тыраригъэшIыхьагъ. Кьохэр зышалагъырэ псэуалъэ-хэм ахагъэхьон гухэлъ яIэу кьа-кьырыкIэм ишIын фежъагъэхэу тутынлэжъ бригадэу Очэпщые шызэхэщэгъэм пащэ имыIэу, иIофхэр дэихэу, зэхэщэкIо чан ищыкIагъэу алуи ащ ашагъ.

Сэфэр агъакIо партеджапIэу кьалэу Новочеркасскэ дэтым, ау ушэтынхэм афежъагъэу кьы-гъэзэжыи фаеу мэхъу — ятэ-

янэхэр жъых, ышнахьыжъ опе-рации ашыгъ, кьызыщагъэри ба-щэ шIагъэп, нахьыкIэхэр езыгъэ-джэнхэ шыIэп. Ежъ фэшъхьафэу зышыгугъынхэ зэрэшымыIэр кьызыгурыIогъэ кIалэм кьуа-джэм кьегъэзэжыи, Iофым зы-ретыжыи. Фермэу зипэщэгъэм агъэкIожыи, кьакъырэу ригъэ-жъэгъагъэм ишIыни арегъэу-хыжыи.

Якьуаджэ дэтыгъэ колхозыр пчыхьалыкьое колхозым ха-гъэхьажыгъагъэти, чылэр зы бригадэ инэу кьэнэгъ, ащ пащэ Сэфэр фашыгъ. Бэ зэшIохыгъэн фэе IофшIэнэу апэ илыгъэр. Кьуаджэм нахьыжъэу дэххэр яIэпыIэгъухэу ыкIи яупчIэжъэ-гъухэу, нахьыкIэхэр ахэм акIы-рагъэплъыхьэзэ, ашIагъэр ма-кIэп. ЛюцернакIэ кьыгъоти, ари-гъэпхыи, кьыфэзымыдэнхэр кьыхэкIыгъэхэми, бригадэм шы-лажъэхэрэм ащ кьытекIыгъэр мэкъоу афигоштыгъ. Губгъом ит трактор бригадэм механизатор-хэм зыщагъэпсэфынуэ, чэщырэ шычъыенхэу чырбыш унэ ты-раригъэшIыхьагъ, псыни ша-ригъэгъэпсыгъ. Чылэгум рыкIо-рэ гъогум мыжъуакIэ тырари-гъэтакъуи, кьоджэдэххэр гупсэ-фэу бжыхыи кIымафи рыкIон-хэ алъэкIынэу аригъэгъэпсыгъ. Кьуаджэм хьамэмэ дэгъу цыф-хэм афыдаригъэшIыхьагъ. А пстэумэ язэшIохынкIэ апэрэ IэпыIэгъоу иIагъэр а лъэхъаным кьуаджэр зыхэтыгъэ колхозым итхьамэтагъэу ХьокIо Мэдин ары. Джауштыгъ илъэс пчыагъэ-рэ а IэнатIэр ыгъэцэкIагъ, лэ-жыгъэ зэфэшъхьафхэм якъэ-хьыжыи, былымхьуным илъэныкьокIи гъэхьэгъэ макIэп яIагъэр. А зэпстэур зилэшIэгъа-гъэр Очэпщые шыпсэурэ лэжъэ-кIо шIагъохэр ары.

Колхозхэр зэхэгъэкIыжыи, Очэпщые шъхьафы зэхужьым, хьызмэтэхьан IофхэмкIэ ыкIи былым Iусхэм ягъэхьазырынкIэ тхьаматэм игуадзэу Сэфэр агъэ-

нафэ. А IэнатIэм Iутызэ, хэгъэ-гур зэхьокIыныгъэхэм яуахътэ зыхэхьэм, адрэхэм афэдэу Очэ-пщые дэтыгъэ хьызмэтшIаплэ-ри зэбгырызыжыгъ.

«Бэхьукьо зэшхэр» аIозэ кьуа-джэм Сэфэртхэм къашаджэх. Хьут Iаакъом шыщых, ятэ Даут раIоштыгъ, сыда адрэр кьызы-хэкIыгъэр?

— Тятэ ятэ Бэхьукьо Мыхьа-мэткIэ еджэщтыгъэх, — кьелуа-тэ Сэфэр. — Ар кьызыхэкIы-гъэр зэзгъашIэ сшIоигъоу Ахь-мэд ыцIэу тикъуаджэ дэсыгъэ лыжъ Iушым сызеупчIым, ма-ры кьысиIогъагъэр: «Уятэжъ Мыхьамэт боу дэгъоу сшIэ-щтыгъ, иунагъо баигъ, чэмэу, псыцоу, мэлэу ахьуштыгъэр ба-гъэ, «щатэ е псыцутхыу зышхы зышIоигъор Бэхьукьохэм адэжъ орегъо» алоштыгъ. Былым бэу зэрахъурэм фэшI лъэкьокIэ гуа-дзэ афэхьугъагъ Бэхьукьохэр.

МакIэп щигъэхьагъэр Сэфэр шыIэныгъэ гъогу шIагъоу кьы-кIугъэм. Гулътэу ренэу зэры-гъозагъэр цыфхэм шIу афишIэ-ныр, икьоджэ гупсэу Очэпщые идахэу аIорэм хигъэхьоныр ары. Непи ыкIуачIэ илъ, ныбжыи кьыритыгъэ Iушыгъэм инурэ шъхьащыт. Зэрэлъыдэхэшху, зэ-рэрэрэчэт хьалэл. Мафи чэщи укIэрысыгъэкIи узэщыштыгъ.

Сэфэр, шыуицыфышъхьэкIи, шыуибылымкIи шыуатэжъ шыу-фэдэу, шхын-хьуным шыушчы-мыкIэу шъопсэушъ, цыф хьо-псапIэу уиунагъо шытышъ, ар зыпэ кьэмыштэн шыIэп. Анахь лъытэныгъэ зыфашIэу кьуа-джэм дэххэми районым исхэми уащыт. Мары «Теупожъ райо-ным ицIыф гъэшIуагъ» зыфиIо-рэ шытхьуцIэр кьыпфагъэшъо-шагъ, орырэ шъхьэгъусэмрэ шыузызэкIыгъур илъэс 50 зэрэ-хьугъэр район гупчэм торжест-веннэу шыхагъэуныфкIыгъ.

О Сэфэр! НыбджэгъукIэ узытшIагъэр бэшIагъэшъ, зыкIи тыкIэбгъэгъожыгъэп. Тыфай бэрэ шIуIкIэ тызэхэтынэу. Ты-фай уиунагъо дахэ удэтхэ зэ-пытынэу. Тыфай уипсауныгъэ джы зытетым темыкIэу бэгъашIэ ухьунэу.

НЭМЫТЭКЪО Юр,
ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэштбий,
НЭХЭЕ Рэмзан.

Ветераным ифитныгъэхэр къаухъумагъэх

Хэгъэгъу ззошхом хэлэжъагъэхэм зы-чIэсышт унэхэр ягъэгъотыгъэнхэм ехьы-лэгъэ законодательствэр чIыпIэ зыгъэ-IорышIэжыным иорганхэм зрагъэцэ-кIэжырэр джырэблагъэ ыуплъэкIугъ Мыекъопэ районым шыIэ прокурату-рэм ыкIи ащ унашъоу ышIыгъэм тегъэ-псыкIыгъэу Хэгъэгъу ззошхом иветера-нэу Петр Бессаловым зычIэсышт унэ егъэгъотыгъэнымкIэ ифитныгъэхэр ри-гъэгъотыжыгъ.

УплъэкIунхэм кьызырагъэлъэгъуа-гъэмкIэ, Хэгъэгъу ззошхом иветеранэу поселкэу Трехреченэ шыпсэурэ П. В. Бессаловым иунэ амалхэр нахьышIу шIыгъэнхэм зэрэфэныкьом пае уче-тым хагъэуцомэ шIоигъоу муниципаль-нэ образованиеу «Кужорскэ кьоджэ псэупIэм» иадминистрации 2010-рэ илъэ-сым мэзаем и 17-м лъэIу тхылькIэ зы-фигъэзэгъагъ. Ау муниципальнэ образо-ванием унэ амалхэр нахьышIу шIы-гъэнхэм ехьылIэгъэ Комиссией шызэ-хэщэгъэм тызыхэт илъэсым игъэтхапэ и 9-м унашъоу ышIыгъэм кьышчиIоштыгъ

иунэ амалхэр нахьышIу шIыгъэным ве-тераныр зэрэфэмыныкьор ыкIи учетым зэрэхамыгъэуцагъэр. АщкIэ мунци-пальнэ образованием телъхьапIэ ышIыгъ ветераным квадратнэ метрэ 41,6-рэ хьу-рэ унэе унэ зэриIэр ыкIи ащ ушыпсэун зэрэплъэкIыштыр. Джащ фэдэу комис-сием кьыдилытагъ гухэлъ гъэнэфагъэ фыриIэу илъэс пчыагъэ хьугъэу иквар-тирэ зэрымгыгъэцэкIэжыштыгъэр.

Арэу шытми, район прокурорым зы-зрафигъэзэгъэм тегъэу псэуалъэхэм язы-тет зыуплъэкIурэ кьэралыгъо кьулыкъум испециалистхэм уплъэкIунэу ашыгъэхэм кьагъэлъэгъуагъ ветераным иунэ про-цент 60-м нэсэу зэрэзэщыкьуагъэр ыкIи зэтэгъэпсыхьагъэу плъытэн зэрэмылэ-кIыштыр (пхьэкIэ бгъэплъын фае, зашъо-рэ псыр цыфхэм зэдагъэфедэрэ псынэм кьипхынэу шыт, псыунэр шагум дэт). А зэпстэур кьыдалыгътэзэ, унэм учIэсын умылъэкIыштыгъэу испециалистхэм зэфэ-хьысыжъ ашыгъ.

Иунэ ыгъэцэкIэжыным пае ветера-ным зи зэрымшIагъэм гухэлъ гъэнэфа-

гъэ фыриIагъэу плъытэн плъэкIыштыгъ. Унэ законодательствэм ащ фэдэ шапхъэ ыгъэнафэрэп. Ащи изакъоп. Ветераным ныбжъ хэкIотагъэ (ильэс 87-рэ) иIэшъ, ифэIо-фашIэхэр фызезыхьащтхэ цыф зыщыкIагъэхэм афэд.

А зэпстэум кьапырыкIыгъэ, ышпъэкIэ зыцIэ кьышчыIогъэ муниципальнэ обра-

зованием унашъоу ышIыгъэр хэбзэнчъэу ыкIи ветеранэу П. В. Бессаловыр зиунэ амалхэр нахьышIу шIыгъэн фаехэм яучет хэгъэуцогъэн фаеу ылыгътэзэ, а лъэIумкIэ Мыекъопэ район судым зыфигъэзагъ. Район судым 2010-рэ илъэсым чэпы-огъум и 8-м унашъоу ышIыгъэмкIэ про-куратурэм илъэIу кьыдыригъэштагъ.

Уголовнэ Iоф кьыпагъэтэджагъ

Хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ Мыекъопэ район отделым и ОБЭП иIэнэтIэхэхэ-хэм поселкэу Тульскэм дэт район поли-клиникэм иврач-отоларинголог ахьщэ шIухьафтынкIэ цыфыр зэрэсымаджэр кьэзыушыхьатырэ справкэхэр афыри-тхыкIыштыгъэу кьыхагъэхьыгъ.

ГушыIэм пае, 2010-рэ илъэсым Ионы-гъом и 29-м Мыекъопэ район поликли-никэу поселкэу Тульскэм дэтым иврач-отоларинголог Iоф зыщишIэрэ кабине-тэу №20-м исэу апшгъэр профессео-нальнэ гъэсэнгыгъэмкIэ кьэралыгъо уч-реждениеу АФ ЮРГТУ-м истуденткэ 2010-рэ илъэсым Ионыгъо и 22-м кьы-

шыублагъэу и 29-м нэс сымэджагъэу кьэ-зыушыхьатырэ справкэ ритыгъ кьуаль-хъэу сомэ 500 кьыIихи.

А зекIуакIэм пае хэгъэгъу кIоцI Iоф-хэмкIэ Мыекъопэ районным шыIэ отде-лым ышпъэкIэ зыцIэ кьышчыIогъэ врач-отоларингологым ехьылIэгъэ уголовнэ Iоф кьызыIуихыгъ УФ-м и УК ия 290-рэ статья ия 1-рэ Iахэ зэригъэнафэрэм те-гъэпсыкIыгъэу.

ЗыцIэ кьетIогъэ уголовнэ Iофыр зако-ным диштыгъ ылыгътагъ Мыекъопэ район прокуратурэм. А Iофым изэхэфын зэрэ-кIорэ шIыкIэр район прокуратурэм инэ-плъэгъу римыгъэкIынуу ыгъэнэфагъ.

МЫЕКЪОПЭ РАЙОН ПРОКУРАТУРЭМ

Тхаклоу Пэнэшьу Сэфэр ыныбжь илээс 80 зэрэхьурэм ипэгьокI

ПЭНЭШЬУ СЭФЭР

(КызыкIэлыкIорэр
чэпыогьум и 22-м
кыидэкIыгэз номерым ит).

Ау сэш фэдэ ныбжьыкIэхэу советскэ еджапIэм шеджагъэхэмкIэ зи кыдигурымылоу тызэупчIыжыштыгъ: «Сыд лIыхуьжыныгъа тидзэкIолIхэм зэрэхьэрэр пIым кызэкIедзэхэмэ, тидзэ нахь кIочIэшхо дунаим темытэу, кыи-теклон кьэмыхуштыгъ арыба кыи-таIоштыгъэр?» Пыир Темыр Кавказым благау кыизерекIугъэр гъэзетхэм кыи-хыштыгъ. Ар тIлошъ кьэзыгъэхьуэрэр тэри тIэгъуштыгъэ. Чэщи, мафи пIым исамолетхэр Краснодар шьхьа-рытыгъэх, бомбэхэр тыратакIоштыгъ. Къуаджэми бомбэхэр кыиырадзэнхэм тешыныхьэхэу ыпшгэкIэ шыIэ пашэ-хэм унашгэ ашIыгъагъ унагъо пэпчъ иунэ пэудзыгъэу ихатэ чIыунэ ши-шIынэу, ау ар зэкIэми яамал кыиыхь-штыгъэп, зилIыхэр заом шыIэхэм, зикIалэхэр джыри цIыкIухэм е хуль-фыгъэ зэрымысхэм кьахэкIыгъэх чIыунэ ышIын зымылгэкIыгъэхэр. Ахэм арысхэр ягъунэгъоу чIыунэ зышIыгъэм екIуштыгъэх пIым исамолетхэр Краснодар кыиытебыбэхэрэм. Унэжэу тятэжъ аригъэшIыгъагъэр закьутэжыым кыиыхэкIыгъэ бгыкьу гъумхэр тишагъ дэлъхэти, ахэр кыи-зфэдгъэфедэхэ, Iужьоу ятIэ зытетэкьогъэ чIыунэ тишагъ цыгIшIыгъагъ. Ащ хьаблэм дэхэхэу чIыунэ зымылгэкIэр кьекIуштыгъэх.

КIалэхэмкIэ нахьыжъхэм сыд кыи-таIуагъэми, тагъэщынэн амылгэкIэу чIыунэм тычIэзагъэштыгъэп, мафэрэ зениткэхэмкIэ пIым исамолетхэм яохэрэм ятопышэхэу ошгъогум кыиыцIэIуштыгъэр пшэгъо коренэу кыиызэрэпкIыхэрэм тIлогъэшIэгъонэу тIплыштыгъ. Къуаджэр кьалэм пэчы-жъэгъи, самолетхэр ащ ышIыгъагъ шы-хьарзэхэрэр тIэгъуштыгъ. Чэщыр ары кIалэхэмкIэ чIыунэм тычIэуубыгъэн зымылгэкIыштыгъагъэр. МэшIонэф пкьэу фэдэхэу зэблэхэхэз ошгъогум шылIыхьэрэ прожекторхэм тIаплыныр тикIэсагъ. Лъэшэу тыфэгъэ пIым исамолет мэшIо тхьуабзэр пыустхьукIэу кьэфэхэу тIэгъуным, ау щэ нэшъукIэ зениткэхэр уашгъом дэуаехэм фэдагъ, ар тинасып кыиыхьыштыгъэп.

Тянэжъ темыдIоу чIыунэм тышIуцIэкIы зыхьукIэ тIшъхьашгэ кьэ-оти ылоштыгъ: «КIалэх, делэх, заор кIэлэдэжгъу фэдэу кьашэху». Ары зэрэщытыгъэ шыпкьэри, пIым имхьэ-джагъэ джыри тыушэгъыгъэу а лъэхьа-ным шытыгъэгъи, зэхапшIэштыгъэп, нэ-ужыр ары ар кыиыдигурыложыгъэр.

Мафэу теширэм ктэс пыир нахь благау кыиызэрэхьурэр тIлошъ кьэзы-гъэхьуэрэм тарихьылгэштыгъ. Зы-ныбжь хэкIотэгъэ хульфыгъэхэу заом ащэнхэр зытемыфэжъхэу зыфалощы-гъэхэмрэ кIэлэкIэхэмрэ чэзыр кьэзы-нэсым, шIу зэрэщымыIэр зэкIэми кьашIагъ. Тикъуаджэ шышхэу 1925-1926-рэ илээсхэм кьэхьуэгъэхэу дзэм рашэгъагъэхэм сшынахьыжъ Хьиси ахэфагъ. Станицэу Динскоим нагъэ-сыгъэх, ау кыиызэкIырэр тэрыкIэ кьэшIэгъуаеу ащ дамышхэу бэклаерэ дэсыгъэх. Ар зешIэм тынэ ыкьэ дэжъ кIогъагъэ. Кьапыль хьатэ шымыIэу, агъашхэхэми амыгъашхэхэми хьоу, колхозым исад кыиыхьырэ пхьэшъхьэ-мышъхьэхэр нахьыбэрэмкIэ ягъомы-лэу кыиыэнэхэм, ары сшынахьыжъ нэужым кыиызэриIотэжыгъэр, зыкьа-гъэбылIи якъуаджэхэм якIужыгъэх.

Сэри сырашэгъэнкIэ макIэ шыIэ-жыгъэр. КIэлэ Iэтэхьохэр пIым Iэкла-мыгъэхьанхэм пае Iуащынхэу унашгэ шыIэти, ащ фэдэу тикъуаджэ дэхэр затхьхэм сэри сахэфэгъагъ. Ащыгъум кыиысэхуэлIогъагъэр бэрэ сыгу кьэжы-жы. ЗызгэлIэу, дзэм сыкIощтымэ тиунэкъощхэу хьаблэм дэхэр зызгэ-

КIЭЛЭГЪУ

лгъэужыныхэу сызежъэм, Пэнэшьу Тулпарэ ыкьэ ЮсыфIхэм адэжъ сыкIуагъ. Дзэм сызэрэащэштыр, зэз-гъэлгъэгъунхэу ядэжъ сызэрэащэштыр ясIуи сыкьызысжежъжыным, Юсыф ыкьэ Къэсэй, тятэжъхэр зэшых, моу кьакIо кыиригъэкIэу Iапэ кыиысфи-шIыгъ. Ыуж сызехьэм унэ горэм сы-риши, тасышхо горэм изыбзэу санэ кыиысфьригъэхьуагъ: «Ешъу». Ары шъхьаеи сэ сешъоу сишэныгъэп, сыныбжьыкIи ащ сынэсыгъэгъи, се-мышъохэштэу ышIошъ зысэгъэхьум сыкьызэриубытын кыиыгъотыгъ: «УлIыба сешъошгъэп пIоу, лIы ухьугъ, мары дзэм уащэшт». КIэлэ псэуи яшэн, шIэхэу лIы хьухэм ашIошгъоу. КьысиIуагъэм сьидыхьыи, литрэныкьэ зэрыфэрэ тасышхом ит санэр псы сешъорэм фэдэу кьурх-кьурх езгъалозэ исшъугъ.

Усилытыгъужьыр шIэхэу санэм кыиыгъэутгъушъуагъ, унэгъуишъ кыиызэ-гъэлымэ тадэжъ сыкьэсыжыштыгъа-гъэми, сиамал кыиыхьыгъэп, тигъунэгъу Лэнбын якьэлапчъэ сыкьэсыгъэу сыкьызэхьафэ, Псэкьупсэ кыиыиурэм къуаджэм кыиыкIэмыном пае дамбэ мылгъагъу рашIыкьахьыгъагъэм икю-вет сыдэукIорэягъ. Дунай шыIэми сы-мышIэжъэу сытхьэжъэу сычъыеу сы-щылгъыгъ Долэтчэрые Лэн ишъуэ Куако кыиысэуIуэ сыкьызегъэушым. Куако бзылгъыгъэ Iэм-лэмэу, кIо-чIэшIу иIэу шытыгъ. Сыкьылэти псы-хьор благагъэти, сыхьыгъ, псым заулэрэ сычIыгъауи, зэпэдзэкIэу ытамэ сыкьы-тырилъхьы, унэм сыхьыгъ, сигъэгъо-лгъыгъ. Чэщыи мафэми сымышIэу шIоу сычъыгъэу сыкьызэушым мэ-захэ хьугъэхьагъэ, сшъхьэ зэтеутэу узыштыгъ. СыкьызыщыкIошъи тадэжъ сыкьэакожыгъ.

КIэгъэгъэжыгъэхэри сшIэрэп, ау сэш фэдэ кIэлэкIэхэу атхыгъагъэхэм ащыщ къуаджэм дащыгъэп.

Пыим Iэкламыгъэхьаштэу алуи, кол-хозым былымэу иIэр кьушъхьэм чIагъэзыхьанэу рафыжъэгъагъ, ау игъо имыфэхэу кьагъэзэжыгъагъ. МТС-м итракторхэр, комбайнхэр зэхахьыи, хьотэ куухэм адагэкъуагъэх.

Пыир зэрэмычыжъжыр джыри зэу тIлошъ кьэзыгъэхьуэгъэхэм ащыщ Пшызэ Iушгэ чIытIыгъэхэр шашIы-гъэхэу тидзэкIолIхэм Iашэхэр алыгъэхэу ахэм адэхэхэу зэрэзэхэтхыгъэр. Нэужым тикъуаджэ рекIокIырэ мыжъокIэ гъо-гум ыбгъухэмкIэ чIытIыгъэхэр ша-шIыгъэхэу тидзэкIолIхэр адэхэхэу тIэгъушгъэ. Пыим итопышэхэр шъуи-хэхэ тикъуаджэ ышъхьагъ блэбыбы-кIыштыгъэх. Алоштыгъэр ПшызэкIыб шыIэ урыс кьутырэу Лениным ыцIэ зыыхьэрэм, ар тикъуаджэ километрэ заулэкIэ пэчыжъагъ, пIым итопхэр шычIэтIагъэхэу тидзэкIолIхэу кьушъ-хьэм чIэхьажъхэрэм альохэхэу ары.

Тикъуаджэ кьокIыпIэ лъэныкьомкIэ рекIокIырэ мыжъокIэ гъогум ыбгъу-хэмкIэ алуашыхьыгъэгъэ чIытIыгъэхэм адэхьыгъэ дзэкIолIхэм зы ши рамыгъэ-кIыгъэу чэщым шъэфэу дэклоды-кIыжыгъэх. Краснодар ышъхьагъ чэщи мафи шыхьарзэштыгъэ пый са-молетхэри кьэлгъэгъожыштыгъэхэп. Топышэхэм яшгъуи макъи зэпыугъэ. Зауи пиджи шымыIэжъ фэдэу зэ шъхьаеи дунаир рэхьат кьэхьугъ. ЗыфэшIыр кьоджэдэхэхэм кьафэмы-гъотэу ралолIэн ашIэштыгъэп. ЗэкIэ-ри фэгъэ заор ащ щаухыгъэу зэхахь-нэу, ау...

1942-рэ илээсым, шышъхьэIу ма-

зэм ипшIыкIуIтIум кьэбарэу сызшы-гъуазэ хьугъэм сыкьыкIыгъэштатгъ: кьоджэ гъунэм рекIокIырэ мыжъокIэ гъогум нэмыщхэр кьырэакох.

Ащ фэдэ кьэбар зэхэтхыгъэу кIалэхэмкIэ гупсэфэу тышчысышъуна, сшынахьыжъи, сэри, тыхьэблэ кIа-лэхэри тычъагъ. Багъэ къуаджэм кьыдэкIыгъэу гъогубгъум Iутыгъэр. Дзэм ащагъэхэу, заом шыIэхэу зы-фалохэрэм ащышхэри ахэтхэу зысэ-лгъэгъум кыиыздыкIыгъэхэр кыиызу-рымылоу згъэшIэгъуагъэ. Нэужыр ары зышIэжыгъэр ахэр зыдэшIагъэ зэрэщымыIэр, Iашэр кыиычIадзи кы-зэрэакохъужыгъагъэр, загъэбылгъэу мээым зэрэхэсыгъэхэр.

Сэ кыиызэрэсшыштыгъэр нэмыщ-хэр жьалымы дэдэхэу арыти гъэзетхэм кьатхыштыгъэр, ахэр адрэ цыфхэм афэмыдэхэу, «нэджыджы-Iуджыджэу» зыфалохэрэм яхьышхэу ары. Ау нэ-мыщ шы инхэм атесэхэу, жьэпхьэ хьа-лыжэ теплэ зилэ пэло пIуакIэхэр ашъ-хьарысхэу, кьащ зэблэонтIыкIыгъэхэр якьэптан шъуантIэхэм ахэшIыхьа-гъэхэу слгъэгъуэгъэхэм мэхьэдэж теплэ яIагъэп, тэщ фэдэхэу цыф кьыи-зырэкIуагъэх. АдыгэхэмкIэ зэрэтфэмы-дагъэхэр фыжыгъэх, ашъхьащхэр джэ-фыгъэх, пIокIагъэ. Заом хэтых Iоу пшIэштыгъагъэп, нэгушIуагъэх, Iупэпшыном еоштыгъэх, талъэныкьэ кьыреплгъэкIыхэмэ зыгорэхэр зэра-ложьхэхэ цхьыштыгъэх. Ары сыгу ри-мыхьыгъахэр. Теклоньгъэр кьыдакы-гъахэу, зышчышынэжъхэрэ шымыIэу, кьыддэхьащхьэхэу кьысшыхьугъ. А чIыпIэм тидзэкIолIхэу кIэзытхьу-жыгъэхэм лъэшэу сыгу ябгъагъ: «КIэижыланэкIэ тыздэжэрэ мээ пыры-пыцоу гъогум пэмычыжъэу кьэлгъа-гъорэм кьыхэтIысхьэхэу, зышчыш-нэжъхэрэ шымыIэу кьышцагъэхэу гу-фит-шъхьафитэу гъогум рыкIорэ нэ-мыщхэм сыда кьызекIаымуагъэхэр?» Джары нылэп а лъэхьаным сэ заом хэшIыкIэу фысилагъэр, пIым иразвед-кэ пэшIорыгъэшъэу тидзэ лъэбэкоу ыдзырэм пэпчъ зэрэлышIлгъэрэм, идзэ зэрыкIощт гъогухэр зэриуплгъэкIухэ-рэм сышыгъозагъэп.

Тикъоджэгъухэу нэмыщхэр зэрагъэ-лгъэгъунхэу кьыдэкIыгъэхэм ащышхэ-ми яслгъэгъулIэрэри сыгу рыхьыгъэп. Бзылгъыгъэ горэхэм кьоджэгъум Iус унагъом, Бэрэтэрэ Ерыстэм (Хьамчыу) ипсынэ псы кьыраыхьыи, щалгъэкIэ кьа-хьыштыгъ, ар лIыжъ зытIумэ нэмыщ-хэм апагъохыштыгъ. Ягуапэу нэмыщ-хэр псы чыIэм ешъоштыгъэх, кьы-зэзыкIыхьэхэрэри кьахэкIыштыгъ.

Ащ фэдэу тикъоджэгъухэм ащыш-хэр афэчэфхэу нэмыщхэм зэрэпэгъо-кIыгъэхэр згъэшIагъоу «сыда мыхэ-мэ кьафашIэнкIэ зышыгугъэхэр?» зэсложьэу сыштыгъэ, ащ нахь шIэ-гъожь тигъунэгъу бзылгъыгъэу кьыIухьагъэм ыжэ кьыдэкIыгъэу зэ-хэхьыгъэр: «Зикъэбар зэхэтхэу, зинэп-лгъэгъу тыкIэхьопсыштыгъэхэр зэ шъуктэсыгъэмэ шыкур!» СыкьыкIи-гъэштатгъ, мы бзылгъыгъэм накьыл иежыба зыфэпIощтыр сшъхьэ кьы-ригъэуагъ. Бзылгъыгъэм илI заом зэ-рэщыфэхыгъэм сышыгъуазэти, зэрэп-сэугъэр емыкIоу фэслгъэгъоу сыгукIэ сегыиыгъ: «УилI кьыиызэрауыкIыгъэр ара янэшIэгъу зыкIыкIэхьопсыштыгъэр?» Ащ фэдагъэх щалгъэкIэ псыр нэмыщ-хэм кьафэзыхьырэ бзылгъыгъэхэри, лIыжъхэу ар ахэм язытыхьэрэри, илI е-ыкьэ заом мыкIуагъэ е ащ хэмыкIо-дагъэ ахэтэп пIоми хьуштыгъагъ.

Нэмыщхэр кьыиыкIуагъэхэм ыужы-

ГукъэкIыжъ

рэ мафэхэм къуаджэм шыхьуэхэрэр плгъэгъункIэ ушыкIэштыгъэп. Колхоз хьамбархэр, тучанхэр кьоджэдэхэхэм зэрапхьощтыгъэх. Шъу, былымэу кол-хозым иягъэхэу къуаджэм кьыдэна-гъэхэр унагъохэм атырагошагъэх. Шы пчъагъэр икьурэгъи, унэгъуитIумэ зы шы арагъуи кьыыхэкIыгъ. Тэ тиунагъорэ Бэрэтэрэ Татлгъэустэн (Быланэбын) иунагъорэ илээсым ехьу ыныбжьэу зы кьунан кьыиытефэгъагъэр. Кьунан дэхэ дэдагъ, кIалэхэмкIэ тышчыгушIу-кIыштыгъ.

Охьтабэ темышIагъэу «тыполиций» алуи пчыпиджын кIыыхьэхэр ашъхьа-рышэу советскэ винтовкэхэр зышIохэ-лгъэгъэ нэбгырэ заулэ къуаджэм кьы-дэуцагъ. Ахэм якIокIэ-шыкIэхэр гуш-тэгъоджагъэх, зэкIэ зэфэмыдэми, цыфыгъэ напэр чIэзымынагъэхэр ахэ-тыгъэх. Чэщыр хэкIотагъэу урамым утетэу алгъэгъумэ адэштыгъэп, парти-занхэм залубгъэкIэн гухэлъ уилэу ары кьырагъэкIыштыгъэр. Мээым укыи-кIыжъэу апэ укыиыфэми кьыиышхьэ-штыгъэх, ащи кьырагъэкIыштыгъэр партизанхэм залубгъэкIэнэу укIуагъэу ары. КIымафэм пхьэу бгъэстыштыр кьыиышIышынэу укIуагъэу якIокIэ атхьаакумэ рагъахьыштыгъэп. ДзэкIолI шъуашэхэм, Iэмэ-псымэхэм, Iашэхэм алгъэхьуэр яушъхьагъоу унагъохэр кьалыхьыштыгъэх. Агу рыхьын кьэзылгъафэрэм, ушъхьагъу горэхэр кьагъотыи зылэклаубагъоштыгъэ.

Тикъуаджэ теубытагъэу нэмыщхэр дэсыгъэхэп, ау Псэкьупсэ адырабгъу итыгъэ мээышхом пхьэ кьыиышIынэу кьащэгъэ чеххэм, румынхэм афэпIы-рыштыгъэ нэмыщхэм къуаджэм гумэ-кIыгъо кьыфахэу хьуштыгъэ. Гитлер идзэ дэгъоу егъашхэу алоштыгъэми, нэмыщ дзэкIолIхэр, якотелокхэр ябгы-рышхьэм апышIагъэу къуаджэм кьы-дахьэхэти, «мамка, давай малака, яйко, курица» алоу лъалоу дэуцощтыгъэх. Нэмыщ дзэкIолIхэм жьалым дэдэхэу ягугъу ашIыштыгъэми, сыд пае ямы-хьакъ атеслгъыан, арамыты пае зыго-рэм фильгъэхэу е лIыгъэкIэ ежъхэм чэт къаубытынэу фежъагъэхэу яслгъэ-гуулагъэп. КьыиыкIэлгъэгъэ горэ зяп-тырэм, пшадщыфэгъэу кьыиышцагъэхьу-ным пае нэмыщ ахьыжъыгъэи заулэ пIэгъу кьыратакIоштыгъ.

А нэмыщ дзэкIолIхэр арых Псэкьуп-сэ адырабгъу псынэпкьым тет пхьэ-шгъэбэ, пшэл чыгышхьохэм акьогъу кьотыхэу псым шесырэ кьазхэм, псы-чэтхэм калибрэ цыкIу зилэ винтов-кэхэмкIэ кьаохэхэ зыукIыштыгъэхэр. Ау нэмыщхэр кьыуагъэшIэгъыгъэхэу те-сыеу, гуштэгъуаджэу псэуштыгъэхэр чеххэр ары. Тикъуаджэ шыш лIы-жъэу Лъэцэр Кьархьыуанэ ыкьэ Шу-мафэ ахэм афэгъэхьыгъэу «чистосо-баки пришли» зэрилоштыгъэр яфэшъо-шэ шыпкьагъ. Псыхьом гранатыр хидзэнышъ пшэжыыхэр ыдэгъунхэ гу-хэлъ зилагъэр кьыIэклауи тIэгъуупэ-зэ зэукIым, тыгу егъуным гычIыпIэкIэ, нэмыщхэм гучыIэу тагъэшIыгъэр кьыиттекли, «ох, ари зы нэмыщэу хэкIыгъ!» тIогъагъэ.

Тинасыштыи, нэмыщхэм ятетыгъо кIыхьэ хьугъэп, мээих нылэп тыхэку зэ-ритыгъэхэр, нэмыщ хабзэри икьоу шэгъэуцунэу игъо ифагъэхэп. Совет хабзэм игъом зэрэщытыгъэм фэдэу тикъуаджэ шызэхэштэгъэ бригадитIум бригадир яIагъ, тхьаматэкIэ емыджэхэ-ми, старостэу алоштыгъ, къуаджэм пашэ кьыфашIыгъагъ. Бригадирхэр пэ-дыжъ ктэс кьекIокIыхэхэ, IофышIэ дэклинхэу кьаралоштыгъ. Лэжыгъэ класэхэу губгъом шашIагъэхэр, семчы-кыр, натрыфыр угъоижыгъэнхэ фэгъэгъ, ау ежъхэм Iахь кьазэрэфыхьыкIыштыр ашIэти, пIым лэжыгъэр Iэклагъэхьанэу фэмыехэу ушъхьагъу зэфэшъафхэр ашIыхэхэ, кьоджэдэхэхэм ащышчыбэм алгъэдакьэ рагъанэштыгъ, IофшIэным зышадзыештыгъ, ау ар адрэхэм кьыи-фагъэгъуштыгъагъэп.

(Джыри кьыкIэлыкIощт).

Шэнышлу афэхьунэу тэгугъэ

Адыгэ Республикэм ия 19-рэ илээс фэгъэхьыгъэ спартакиадэ чэпыогум и 21 — 22-м Мыекьуапэ щыкьуагъ. Пенсием щылэхэр спорт лъэпкыи 6-клэ зэнэкьокьугъэх. Ныбжьэу ялэр кьыдэплъытагъэми, теклощтыр язэрэмыгъашлэу, гъэшлэгъонэу зэлуклэгъухэр зэхашагъэх.

— Дунаим, Европэм ячемпионхэр, Гэшхьэтет Гэнаглэхэм аутыгъэхэр, физкультурэмрэ спортымрэ апыщэгъэхэр спартакиадэм щытлэгъугъэх. АР-м Иошлэнымклэ, социальнэ хэхьоныгъэхэмклэ и Министерствэ, республикэм испорткомитет, УФ-м пенсиехэмклэ ифонд икьутамэу Адыгэ Республикэм щылэм спартакиадэр захашагъ. Владимир Эверт, Виталий Аксеновыр, Гостэкьо Хьумэр, нэмыкхэри хэлажъэх, — ело Урысыем пенсиехэмклэ ифонд икьутамэу тиреспубликэ щылэм ипашэу Кьулэ Аскэрбий. — Ныбжьыр зэрэхкьотагъэм пае кьамыганэу спорт лъэпкьхэмклэ зэрэзэнэкьокьухэрэм тегъэгущо.

Мыекьуапэ иадминистрации испорткомитет ипашэу Сергей Двойниковымрэ Красногвардейскэ районым иадминистрации ныбжьыкьлэ политикэмклэ ыкли спортымклэ ипашэу Осман Альбертрэ спартакиадэм лъыплъэхэзэ, опыгъэу ялэмкьлэ зэхьожьыгъэх.

— Ожэ Аскэрбий, Бжъэмыхьо Аслан, Виктор Паптиновыр, Владимир Логикиныр, Бэгъырэкьо Асланбий, Петр Русамец, нэмыкхэри

тикомандэ хэтых, — ело Осман Альберт. — Кьлэлэгъаджэу непи Иофзышлэхэрэр волейбол зэрэшлэхэрэм сеплгышлэ, сэгущо. Теклоныгъэр кьыдамыхыштити, яныбжьыкьлэгъур

агу кьагъэкьыжъы. Джолэкьо Хьусен теннисымклэ ятлонэрэ чыплэр кьыхыгъ.

Еутых Муратрэ Гутлэ Русланрэ Тэхьутэмыкьое районым икомандэ щешлэх. Футбол зэлуклэгъуиплэм

ахэлэжъагъэх, волейбол, теннис ешлагъэх. Еутых Муратэ кьызэрэтилуагъэмклэ, волейболым, нэмыкь спорт лъэпкьымэ апыщэгъэ спортсмен дэгъухэр районым щепсэх, ау спартакиадэм хэлажъэхэрэп, кьэкьонхэ альэкьыгъэп.

Теуцожэ районым иадминистрации испорткомитет ипашэу Хьабэхьу Адамэ спартакиадэм мэхьанэу илэм егъэгущо. Физкультурэм пыщагъэмэ япчъагъэ хагъэхьощт, цыфхэм япсауныгъэ

игъэпытэн нахьышлоу пылгыштитых.

— Спортым цыфхэр зэфешэх, — кьагуатэ Гостэкьо Хьумэррэ тигъэзет иныбджэгъушлоу Ожэ Аскэрбийрэ. — Ныбджэгъу зэгорэм зэфэхьыгъагъэхэр спартакиадэм щызэлуклагъэх, якъэбархэр кьызэфалотагъэх.

Бзылгыфгъэхэри спартакиадэм зэрэхэлажъэхэрэр дэгъу. Шылэныгъэр ззыпхырэ Иофхьабзэхэм цыфыр агъэгущо, неущрэ мафэм нахь фэчэфхэу пэгъокых. Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илээс фэгъэхьыгъэу ятлонэрэ спартакиадэр зэхашэшт. Ащ зэкьлэми нахь дэгъоу зыфагъэхьазырынэу тэгугъэ.

ООН-р зызэхашагъэр илээс 65-рэ хьугъэ

Мамыр псэуклэр тыгъэм дэшлэты

Хэгъэгъу 200 фэдиз зыхэт ООН-р зызэхашагъэр илээс 65-рэ зэрэхьыгъэм фэгъэхьыгъэ зэхэхэ Кьокьлэплэм щыпсэурэ лъэпкьмэ ямузееу Мыекьуапэ дэтым щыкьуагъ. Зэлуклэм лъэпкьхэм яобщественнэ движениемэ яллыкьохэр, шлэныгъэлэжъхэр, студентхэр хэлэжъагъэх.

зэрафэгъэхьыгъэхэм Н. Цуукьым щигъэгъозагъэх.

Толерантностыр мамырныгъэм игъогу екьурэ гушпысэм кьыпкьырэкьы. Щэлагъэ кьызыхэбгъэфэным имэхьанэ адыгэ шгуашэм кьызызлуехы. Урысыемрэ Адыгеимрэ ябыракъхэр, атом бомбэр кьызагъаоклэ тхьамыклагъоу кьызыдихьын ылтэкьыштитыр, дин зэфэшхьафхэр зылэжъыр лъэпкьхэр зэрэзегуры-

Урысыем мамырныгъэмклэ и Лигэ икьутамэу Адыгэ Республикэм щылэм ипашэу, шлэныгъэлэжъэу Цуукь Налбий зэхэхэм кьышчилотагъ ООН-м пшгъэрылтыгъагъэу илэхэр щылэныгъэм зэрэщыпхырашхэрэр. Лъэпкьхэр нахь зэпэблагъэ шыгъээнхэм, заохэр щыгъэзыегъэнхэм ООН-р пылэ. Мамырныгъэм и Лигэ а Иофгъомэ ахэлажъэзэ, зэлуклэу зэхашагъэм кьырагъэблэгъагъ сурэтышл-модельер цлэрылоу, Адыгэ Республикэм культурэмклэ изаслуженнэ Иофышлэу, Адыгеим и Къэралыгъо премиерэ мамырныгъэм и Лигэ ипремиерэ кьызыфагъэшгошагъэу Стлашъу Юрэ.

Адыгэ шгуашэу Ю. Стлашъум ышпгъэхэр ООН-м илофшлэклэ, мамырныгъэр кьэухьумэгъэным, Адыгэ Республикэм икьэралыгъо гъэпсыклэ игъэпытэн, нэмыкхэми

Юштхэр, нэмыкхэри Ю. Стлашъум илофшлагъэхэм ахэлажъагъэх.

Джырэ лъэхьан лъэпкь зэпэуцунхэр щылэх. Нахьыпэкьлэ адыгэмэ хьаклэхэу ялагъэхэм пыири арагъэблагъэу кьызэрэхэкьыштитыгъэм гъэшлэгъонэу Стлашъу Юрэ кьытегушылагъ.

Мэшфэшлу Нэдждэт исэнэхьаг медицинам епхыгъ, общественнэ Иофгъомэ чанэу ахэлажъэ, адыгабзэм изэгъэшлэн ыкли игъэфедэн пылэ.

— Мы чыгур зичыгужъэу, адыгэ лъэпкьым ышлэкьлэ, ащ ымакьэу Адыгэ Хасэм ышлэкьлэ сэлам шгъосэхы, — кьылуагъ Мэшфэшлу Нэдждэт. — Врачыр сьмаджэм дэгущылэ зыхьукьлэ, ащ ычылплэ гукьлэ иуцон, зэрэгурьлошт шлыкьлэм пылтын ылтэкьын фэе. Щэлагъэ кьызыхэзыгъэфэн зымылэкьыгъэу гьогупхэндж тэхьагъэм кьебгъэгъэзэ-

жыныр Иофгъо кьызэрыкьлоп. Ахэр Стлашъу Юрэ кьыдилгытэхэзэ, лъэпкь искусствэм фэлажъэ, мамырныгъэм игъэпытэн илахь хельхэх.

Урымхэм яобщественнэ движениеу «Аргом» ипашэу, спортымклэ дунэе класс зилэ мастэрэу Аристотель Спиридовыр, республикэ Адыгэ Хасэм игъэцэклэкьло куп хэтэу, Иофшлэным иветеранэу Хьунэго Чэтибэ, нэмыкхэри зэхэхэм кьышыгушылагъэх. Ю.Стлашъум илофшлагъэмэ яшлуагъэкьлэ Адыгеир дунаим нахьышлоу щашлэ зэрэхьугъэр, мамырныгъэм игъэпытэн зэкьлэми здырялофэу зэрэщытыр хагъэунэфыкьыгъ.

Адыгэ кьэралыгъо университетым итарихь факультет щеджэрэ Нэгъой Саидэ ООН-м итарихь, ныбжьыкьлэхэр мамырныгъэм игъэпытэн зэрэхэлажъэхэрэр

зэгъэшлэнхэр ышлэхэзэ гъэшлэгъонэу кьылоутагъэх. Шхьаплэгъэ Къэсэй, Даур Руслан, Ехьуллэ Асланчэрыр, Хьунэго Рэшидэ, нэмыкхэу Стлашъу Юрэ итворчествэ щыгуагъэхэр музейим кьышызлуахыгъэ кьэгъэлэгъонхэм кьатегушылагъэх, студентхэмрэ ныбжьыкьлэхэмрэ гушылагъэу афэхьугъэх. Искусствэр лъэпкьхэм язэпхыныгъэ зэрэфэлажъэрэм, щылэныгъэр цыфым ыгъэдэхэн зэрилтэкьыштитым, тыгъэм инэбзыйхэр зэрэзэпэжъыужьхэрэм уяплгы зыхьукьлэ мамырныгъэм идэхагъэ нахьышлоу кьызэрэбгурылорэм, нэмыкхэми атегушылагъэх.

Ныбжэ зэфэшхьаф зилэхэр зызэлуклэхэкьлэ плуныгъэм мэхьанэу ратырэм зыкьызэрилтэтырэр зэлуклэм кьыхэщыгъ. Тхьагъэпсэху зэхашагъохэр.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

Кьыдзыгъэкьырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкь Иофхэмклэ, Гэкьыб кьэралхэм ашыпсэурэ тилгъэпкьэгъухэм адырялэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли кьэбар жьугъэм иамалхэмклэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэшылэр:
385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79, редактор шхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшгъэдэкьыгъэ зыхьырэ секретары: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын Иофхэмклэ, телерадиокъэтынхэмклэ ыкли зэлгы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чылплэ гъэларышланл, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым кьыхиутыхэрэм мышгыпкьагъэу кьахафэхэрэмклэ кьэзытхыгъэхэм пшгъэдэкьыгъэ ахьы. Кьатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажъэхэрэмрэ яеплгыкьлэ зэтемыфэн ылтэкьыштит. Гъэзетеджэхэм кьытфагъэхьырэ тыхьгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкли кьэзытхыгъэхэм алэкьлэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекьуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4664
Индексхэр 52161 52162
Зак. 2934

Хэутыным узшыкьлэхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщыкьлэхгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00